

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Indbydelsesskrift

til de offentlige

Afgangs- og Aarsprøver

i

Herlufsholms lærde Skole

i Juli 1877.

- I. Om Undervisningen gennem Øjet og Øret.
  - II. Herlufsholms Skoles Samlinger og den nye Museumsbygning.
  - III. Efterretninger om Skolen og Opdragelsesanstalten i Skoleaaret 1876—77. Af Rektor Dr. Joh. Ferchhammer.
-

NÆSTVED.

Dangs Bogtrykkeri.

Om

Undervisningen gjennom Øjet og Øret.

Igjennem Sandserne træde vi i Forhold til den os omgivende Natur, til Sandseverdenens uendelige Mangfoldighed. Alle Sandser tjene os Mennesker først og nærmest til vort legemlige Behov, ligesom Tilfældet er hos Dyrene; men alle træde de dernæst i Forhold til vort højere aandelige Liv, hvorved vi sondre os fra og hæve os op over Dyrene. Men i saa Henseende er der en ikke ringe Forskjel mellem selve Sandserne. De tre Sandser: Lugten, Smagen og Følelsen kunde vi kalde ligesom lavere Sandser, forsaavidt som de væsentlig tjene vort Legeme og kun mere middelbart træde i Aandens Tjeneste. At vi kunne skjelne Gjenstande alene ved en enkelt af disse Sandser, se vi, naar vi i Mørke kjende Rosen paa dens Duft, Vandet paa dets Smag eller Stenen paa dens Haardhed eller Tyngde. De kunne derfor benyttes ved Undervisningen og blive det lejlighedsvis, som naar en Chemiker tager Lugten eller Smagen til Hjælp ved en Analyse; men jo højere og mere aandelig Undervisningen bliver, des mere træde disse Sandser i Baggrunden og faa først en særegen Be-

tydning, hvor de lavere Sandser maa bruges som Stedfortrædere for en af de højere, som naar den Blinde gennem Følelsen ledes til at faa de Indtryk, som det er nægtet hans Øje at modtage.

Derimod benytte vi stadig de to højere Sandser: Synet og Hørelsen, som Midler til at træde i Forhold ikke blot til Sandseverdenen, men derigjennem til den højere aandelige Verden, og al Undervisning meddeles for en væsentlig Del gennem Øjet og Øret. Her spørges ikke, hvilken af disse Sandser der staaer højest, eller hvilket Barn der er sørgeligst stillet, det blinde eller det døde: den normale Skole lægger stadig og fuldt Beslag paa begge disse Sandser og kan ikke undvære nogen af dem. Et Barn kan savne Lugtesandsen, uden at det spores ved Undervisningen; men det Barn, der savner Synet eller Hørelsen, maa henvises til særlig Undervisning, hvor den aandelige Udvikling fremmes ad Veje, der vilde være sørgelige Omveje for den, der har Synet og Hørelsen.

Naar jeg her vil tale lidt om Øjets og Ørets Anvendelse i Undervisningens Tjeneste, saa vil jeg forudskikke den Bemærkning, at selve Synets og Hørelsens Uddannelse ligesaalidt er Skolens Formaal som Uddannelsen af Smagen, Lugten eller Følelsen. Barnet lærer at skjelne Vellugt og Stank, det Søde og det Bitre, det Haarde og det Bløde uden bevidst Vejledning; ikke paa engang; men lidt efter lidt voxer Kredsen af de Begreber, der falde ind under disse Sandser, sammen med Barnet. Ganske paa samme Maade gaaer det med Uddannelsen af Synet og Hørelsen. Barnet lærer tidlig at skjelne Lys og Mørke

Larm og Stilhed; men den uendelige Mangfoldighed af Farver og Toner tilegne vi os lidt efter lidt ved Selvundervisning; denne begynder saa at sige ved Fødselen og fortsættes langt ud over Børneaarene, saalænge vort Øje og Øre er aabent. Hvormange af os Voxne have Øjet opladt for alle de Farvetoner, der fremstaa, naar Solen skinner ind i en nys ud-sprungne Bøgeskov, eller Øret opladt for alle de Fuglerøster, der tone os imøde en Foraarsmorgen? Men den almene Undervisnings Opgave er det ikke særlig at uddanne Øjet og Øret hverken i Retning af Skarphed eller Finhed. Øjets og Ørets Uddannelse er Midlet, ikke Maalet. Selv om vi tør haabe, at den almindelige Uddannelse vil vække en større Modtagelighed ogsaa for saadanne Indtryk, bliver dog Anvendelsen heraf og den videre Uddannelse i det Enkelte ikke Almenskolens, men Individets eller den særlige Skoles (Kunstner-Skolens eller Musiker-Skolens) Sag.

Men har Skolen ingen særlig Forpligtelse til at skærpe Synet og Hørelsen, saa maa den dog have en ganske anderledes stadig og alvorlig Opmærksomhed henvendt paa disse Sandser hos sine Elever end paa de andre. Om en Drengs Lugtesands er normal, er Skolen temmelig ligegyldigt; men om hans Syn og Hørelse er i Orden eller ikke, er ingenlunde ligegyldigt. Hvor Hjemmet selv er opmærksomt paa Børnenes Udvikling i alle Retninger, vil en Svækkelse paa Syn eller Hørelse, enten den nu er medfødt eller udviklet ved Sygdom eller andre Omstændigheder, ikke kunne blive upaaagtet, og Hjemmet vil føle det

som sin Pligt at henlede Skolens Opmærksomhed derpaa. Men mange Hjem ere ikke saa omhyggelige i denne og i andre Henseender, som de burde være, og Skolen kommer ikke saa ganske sjeldent til at henlede Hjemmets Opmærksomhed paa Ting, som den med Rette kan undre sig over ikke ere bemærkede eller dog ikke omtalte af Hjemmet. Og dog er det som sagt, ikke ligegyldigt, om en Dreng er kortsynet eller tunghør. Den kortsynede Dreng har kun den halve Gavn af de Ting, som forevises, og véd Skolen ikke, at han er kortsynet, kan den let gjøre ham Uret og regne det for ren Ligegyldighed, som halvvejs er foranlediget ved en legemlig Ufuldkommenhed. Men endnu højere Grad gjælder dette om den tunghøre Dreng. Hvor Tunghørheden er tilstede i ringere Grad er den ofte meget vanskelig at opdage, og dog kan den, Disciplen selv ubévidst, lægge ham store Hindringer i Vejen ved Undervisningen og paadrage ham en ufortjent eller kun halvførtjent Daddel for Uopmærksomhed eller Ligegyldighed. Er først Skolen kommen paa det Rene med, at der er en Legemsfejl tilstede, maa den gjøre sit til, at denne Fejl saa lidt som muligt kommer Disciplen til Skade ved Undervisningen. Men at skærpe det svage Syn og den daarlige Hørelse er ikke Skolens Sag, men vel at søge at faa denne som enhver anden legemlig Sygdom eller Skrøbelighed henvist til de rette Tilsynsmænd, til Lægerne. Ganske særlig paahviler en saadan Pligt en Opdragelses-Anstalt som vor, der saa mange Tilfælde maa træde udfyldende til Hjemmet, undertiden endogsaa ganske i Hjemmets Sted.

Fremfor Alt maa Skolen dog vogte sig for selv at svække Disciplenes Sandser; her er navnlig Tale om Synet, thi Undervisningen slider ganske anderledes paa Øjnene end paa Ørene. Jo stærkere Beslag Skolen lægger paa Synet og det i stærkt ensidig Retning gennem megen Læsning, desmere varsom maa den være. Det er ikke nok, at den sørger for rigeligt og vel anbragt Lys paa Klasser og Læseværelser, den maa have et stadigt Øje med, at Disciplene ikke arbejde i Halvmørke, at de Bøger, Kort, m. m., der bruges, ikke ere for smaastilede eller utydelig trykte, at Disciplene ikke vænne sig til at skrive gnidret, og at de Gjenstande, der skulle sees, navnlig da Bogen, ere i en passende Afstand fra Øjet. Det er noget, som enhver samvittighedsfuld Lærer vil have sin Opmærksomhed henvendt paa.

Men som sagt, det er ikke Sandsernes ydre Organer, jeg her vil tale om, men om Uddannelsen af Øjet og Øret i Aandens Tjeneste. Der er faa Undervisningstimer og faa Undervisningsfag, hvori vi ikke henvende os baade til Disciplenes Øjne og Øren, og det er tit vanskeligt at sige og som oftest ørkesløst at undersøge, hvilken Sands vi fortrinsvis skulle bygge paa. I Tegning, som væsentlig henvender sig til Øjet og arbejder paa Øjets Uddannelse og derigjennem paa Aandens Udvikling, træder ikke blot Lærerens Blyant men ogsaa hans Ord vejledende til, saa at han ligesom leder Disciplens Øje gennem hans Øre. Omvendt i Musikundervisningen, der væsentligst henvender sig til Øret og arbejder paa Ørets Uddannelse og derigjennem paa Aandens Ud-

vikling, træde dog Noderne vejledende til, og Musikeren hører Tonerne, idet han seer Noderne. Og her bevæge vi os dog ligesom paa den almene Skole-Undervisnings Ydergrændser. I Tegneundervisningen kan til Nød den Døve deltage med de Hørende, i Musik-Undervisningen den Blinde til en vis Grad følge med de Seende; men jo mere vi nærme os det Centrale i Skolegjerningen, des inderligere bliver Vexelvirkningen mellem det, der høres, og det, der sees. Snart arbejde Øjet og Øret samtidig som ved Sprogundervisningen, naar Læreren tyder, medens Disciplene følge med i deres Bog. Snart arbejder Øret, medens Øjet hviler, for saa atter at hvile, medens Øjet arbejder til samme Maal som før Øret. Medens Læreren fortæller, er Disciplen „lutter Øre“, eller skulde dog være det; naar denne saa igjen paa sit Kammer læser over paa det, som Læreren har gennemgaaet eller fortalt, er han lutter Øje.

I vore Dage er der en stor Tilbøjelighed til at sætte den Undervisning, som meddeles gennem Øret, over den, der gaaer gennem Øjet. Som Modvægt mod en død og aandløs Læsning, som vel overvejende hører en svunden Tid til, men som man endnu stadig maa være paa sin Post imod, kan det være fuldt berettiget at udhæve det „levende Ords“ vækkende Indflydelse. Det mundtlige Foredrag giver ganske anderledes end det skrevne Ord Meddelerens Personlighed. Ikke blot Ordene naa gennem Øret til Aanden, det gjør det skrevne Ord ofte sikrere gennem Øjet, men Stemmens Tone gaaer ganske anderledes til Hjerte og anslaaer beslægtede Strengene. Netop hvor det gjælder at vække,

naar Talen sit store Fortrin. Latinskolen maa nu ikke fornemt forsmaa dette Middel til Vækkelse eller undse sig ved at lære noget af sin yngre Broder, Højskolen. Lærerens Udvikling og Meddelelse i friere Form spiller allerede nu en ganske anden Rolle i Latinskolen, end den gjorde i gamle Dage, og Udviklingen i denne Retning er neppe afsluttet endnu. Her paa Herlufsholm holdes jevnlige Foredrag snart for mindre Kredse paa Læsestuen eller Læsesalen, snart for en større Kreds paa Gymnastiksalen. Ogsaa Oplæsningen af gode Digterværker har noget vækkende og forædlende ved sig og er i høi Grad at anbefale. Men med alt det er det mundtlige Foredrag dog kun en enkelt Meddelelsesform, og der er Fare ved den ene Ensidighed som ved den anden. Faa ere i Stand til virkelig at undervise gennem en Række Foredrag, mange naa ikke længer end til at underholde, somme ikke engang saa langt. Ogsaa de ere faa, der kunne følge en Række Foredrag saaledes, at de fuldt tillegne sig Indholdet og kunne bevare det. Dertil kræves der Forudsætninger og Modenhed. En energisk Lærelyst medbringe de Unge, der komme paa Højskolen, vist oftere end de langt yngre, der komme ind paa den lærde Skole, og en kraftig Villie udretter utrolig meget; ogsaa Modenheden er større med den høiere Alder, men Forudsætningerne ere vistnok ofte overmaade smaa, og hvad enten Forudsætningerne eller Modenheden mangler, bliver det altfor let ind ad det ene Øre og ud ad det andet. Foredragene trænge til deres rette Supplement. Jeg skulde ogsaa tage meget fejl, om der ikke ved de

Skoler, der væsentlig grunde deres Undervisning paa Foredrag, og det gjør vel mere eller mindre alle vore Højskoler, er en bestemt Trang hos de Modtagende dels til at nedskrive, hvad de have hørt, dels til at læse Meget ved Siden af det Meget, som de høre, til paa denne Maade at gjenkalde i Erindringen, prøve, udfylde og slaa fast, hvad de have hørt. Øjet kræver sin Ret ved Siden af Øret. Den Hørende tvinges fremad, hvis han ikke vil tabe Traaden i Foredraget; thi Taleren kan ikke tage Hensyn til den Enkeltes Evne til at opfatte eller bevare. Ved Læsningen er den Enkelte sin egen Herre; han kan standse og sunde sig, kan gjentage, hvad der er ham dunkelt, og indprente sig, hvad han ønsker at bevare. Den Skole, der ensidig vilde henvende sig til Øret alene og forsmaa Øjets Hjælp, vilde ned sætte sig til en Skole for Blinde, en abnormal Skole.

Ja, var det at se det samme som at læse, maatte vi ubetinget give Øret Fortrin for Øjet ved Undervisningen, ligesom vi maa indrømme, at i Tiden det at høre var et Dannelsesmiddel længe før det at læse, baade i Menneskeslægtens Historie og i det enkelte Menneskes. Men det at se omfatter uendelig meget mere end blot det at læse. Alt, hvad der møder vort Øje, kan bidrage til vor Belæring. Barnet vil ikke blot høre Fortællinger men ogsaa se Billeder, og Menneskeslægten har faaet en væsentlig Del af sin Opdragelse gennem Øjet, længe før Bogstavskriften blev opfundet.

Modsat den Strømning, der priser det levende

Ord som det store Universalmiddel til Dannelse, gaaer der en anden Strøm i Retning ad Øjets Uddannelse. Understrøm kunde jeg kalde den, forsaavidt som den mindre højrøstet arbejder sig frem i det stille og skjulte, men ikke forsaavidt den kommer nedefra, thi snarere maa den siges i Modsætning til den anden Strøm at komme ovenfra. Jeg tænker her paa det store Dannelsesmiddel, som vor Tid og ikke mindst vort Land besidder i sine Museer. Tidligere var det væsentligst kun et Dannelsesmiddel for de Lærde, for Videnskabsmanden og de Studerende. Nu aabner man Dørene for Alle. Det gjælder ganske vist, ligesom det før blev bemærket om Foredragene, at der kræves Forudsætninger og en vis Modenhed for at have Gavn af at se en ethnografisk Samling eller et Billedgalleri. Der er meget, maaske grumme meget, som, hvis jeg tør bruge det Udtryk, gaaer ind ad det ene Øje og ud ad det andet. Men vi maa derfor ikke overse disse Samlingers almindennende Indflydelse, og det er vist ikke tilfældigt, at der ved Siden af det almindelige Raab: kom og hør, lyder en stille, men indtrængende Stemme: kom og se. Øret og Øjet ere Helsøskende, intet af dem maa være Stifbarn. Og denne Trang til at tale til Øjet begynder i vore Dage at spille en stor Rolle ved Undervisningen rundt omkring i Europa. Selv om vi derfor i vore Skoler ikke tør rose os af at være gaaede i Spidsen i denne Henseende, skulle vi dog passe paa, at vi ikke komme til at blive tilbage. Og dog lægge vi allerede nu ingenlunde blot Beslag

paa vore Disciples Øjne for at pege paa de „døde“ Bogstaver.

Ved Naturhistorie-Undervisningen er og bliver det Hovedopgaven, at Disciplen lærer at bruge sine Øjne, at se rigtig paa Naturen, først og fremmest paa den levende Natur, som omgiver ham. Skal Disciplen faa Kjærlighed til Botanik, maa han lære at botanisere. Planten er taalmodig, den lader sig rolig trække op med Rode og sønderlemme. Hvor Øjet ikke rækker, træder Mikroskopet til, eller et simpelt Forstørrelsesglas gjør Fyldest. Fremmede Planter lære vi at kjende gennem tørrede Exemplarer eller Afbildninger. Dyret frabeder sig en saadan Undersøgelse, som Planten tilsteder, og vi skulle lære Børnene at skaane Dyrene, selv de mindste. De levende Dyr ere vore Lærere i den fri Natur og i zoologiske Haver, men ved Undervisningen træde i deres Sted de døde. Vi udstoppe Pattedyr og Fugle for at vise deres ydre Form, skeletere dem for at vise Benbygningen; mindre Dyr opbevare vi i Spiritus. Ogsaa her bliver det at lære Ungdommen at se med egne Øjne det første; en naturhistorisk Samling bliver saaledes en Nødvendighed, en mindre kan gjøre det — Melchior, der paa Herlufsholm staaer som Idealet for en Naturhistorielærer, hjalp sig med lidt, men den Samling, han brugte, havde han ogsaa selv skabt og udvidede den bestandig. — En større Samling er altid bedre, ligesom en rigere Natur er mere belærende end en fattig: Synet udvides og Interessen vækkes. Hvor Samlingen svigter, træde Afbildninger til. Lærerens Ord hjælper til at aabne

Øjet og vække Kjærlighed til Naturen. Han forbin-
 ler de mange Enkeltheder til et Hele; Bogen kan
 paa det laveste Trin godt undværes. Jeg har tid-
 ligere som Rektor ved en anden Skole i den nu ned-
 agte 1ste Klasse bevæget en Naturhistorielærer til
 at meddele sin Undervisning uden Bog, og jeg troer,
 at alle Parter havde Gavn deraf. I de højere Klas-
 ser vilde jeg dog ikke anbefale at afskaffe Bogen;
 der kunde i det Højeste være Tale om at indskrænke
 dens Brug som Lærebog og kaste endel Enkeltheder
 over Bord.

Geografi-Undervisningens Formaal er den hele,
 vide Jord; det er kun en forsvindende Del af den,
 som vi kunne forevise vore Elever; men lidt er altid
 bedre end Intet. Fra det bekjendte gaa vi til det
 ubekjendte. Hvad vi ikke kunne se med Legemets
 Øje, lære vi at se med Aandens Øje, og et herligt
 Hjælpemiddel dertil er Globus og Kort. Derved
 faaer Disciplen et Billede af hele Jorden, af Verdens-
 delene, de enkelte Lande og Vande, seer deres ind-
 byrdes Forhold, Kyststrækningernes Form, Afvexling
 mellem Bjergland og Sletteland. Han gjenfinder de
 samme Navne, som han kan læse sig til i sin Bog,
 men paa en anden Maade, som Led i en Organisme.
 Navnene ere dog ikke Hovedsagen ved Kortet, men
 Billedet. Et saadant Billede, som et godt Vægtkort
 giver — jeg vil eksempelvis nævne Sydamerikas Kort,
 Photolithografi efter et Reliefkort. Kellner et Cp.
 Weimar — optages under Lærerens Vejledning ganske
 anderledes sikkert i Sjælen og bevares fastere i Er-
 indringen end Bogens mange Enkeltheder, som lidt

efter lidt kunne indordnes i Billedet, men altid ere udsatte for at udviskes, og virkelig ogsaa kun have en relativ Værdi som Dannelsesmiddel. Jeg kan godt tænke mig en frugtbar Geografi-Undervisning for Børn efter Kort uden Bog, derimod aldrig omvendt. Gode Vægkort anseer jeg for en stor Fordel saavel ved den geografiske som ved den historiske Undervisning. De udhæve det Væsentlige og præge det saa meget des sikrere ind i Erindringen; de udgjøre et Bindeled mellem Lærer og Disciple; de samle Undervisningen om et Brændpunkt, medens de mange Smaakort, der ligge foran Disciplene, let sprede Opmærksomheden. Det er i ydre Henseende sundere at fæste Blikket paa den fjernere og større Gjenstand, end at sidde krumbøjet over et lille Atlas; de smaa Kort have deres Værd ved Disciplenes Forberedelse og kunne ingenlunde undværes, men ved Undervisningen paa Klassen indtager Vægkort ubetinget den første Plads.

Ved Mathematik-Undervisningen er den sorte Tavle det Bindeled, der forener Klassen til et Hele og fængsler Disciplenes Øjne, medens de høre paa Lærerens eller en Meddiscipels Ord. Den sorte Tavle, der findes i enhver Klasse, staaer til alle Læreres Raadighed og benyttes lejlighedsvis af de fleste; men ganske særlig Betydning har den for Mathematiklæreren, der ligesom fæster Bo ved den. Ved den levende Vexelvirkning af Lærerens Ord og Figurerne eller Skriften paa Tavlen forstaa de fleste Disciple først rigtig deres Geometri eller Arithmetik. Ogsaa her vil under den dygtige Lærers Haand Bogen træde

Baggrunden for Begynderen og faa størst Betydning ved at gjenkalde og fæstne det Sagte og Viste i Erindringen. Saalænge Geometrien holder sig til Planet, er Tavlen tilstrækkelig; gaaer den over til Behandling af Legemer, kræves Legemer til Anskuelse, og vor Tid stræber vistnok med Rette at føre en særlig Anskuelselære ind i Undervisningen for at åbne Disciplenes Øjne for de stereometriske Begreber, som ere af Betydning for Livet, men ligge udenfor den elementære Undervisnings Grændser.

Ved Undervisningen i Naturlære er den sorte Tavle uundværlig, men langt fra ikke tilstrækkelig. Naturlæren skal ligesom Naturhistorien føre den Unge til Iagttagelse af Naturen, og derigjennem til Fortaaelse af Naturlovene. Men Naturkræfterne og Naturlovene anskueliggjøres først ret ved Experimenter, og en Apparatsamling bliver af største Betydning ved Undervisningen i Physik. Mindre Børn kunde man godt meddele en saadan ved mundtligt Foredrag Forening med Experimenter. Men det gjælder om disse Fag som om de førnævnte, at jo ældre Disciplene blive, des større Betydning faaer Bogen, og des mindre bliver Faren for Misbrug.

Af det hidtil Udviklede vil jeg haabe, at vi vinde et tredobbelt Udbytte, dels, hvorledes i en Række Undervisningsfag Øjet og Øret modtage beslægtede Indtryk samtidig, og i broderlig Ening bidrage til at omsætte disse Indtryk til aandelig Føde, saaledes, at vi føle, at netop denne Vexelvirkning mellem Øje og Øre først giver Billederne deres rette Fylde og Betydning, — dels, hvor ubilligt det vilde være at tro,

at den lærde Skoles Disciple blot lære at bruge deres Øjne til at læse med, hvorledes der tvertimod ogsaa i den lærde Skole gaaer en Stræben gjennem Tiden efter at stille Gjenstandene selv eller deres Billeder op for Øjet i Stedet for eller ved Siden af de døde Bogstaver — dels endelig, at Latinskolen ingenlunde er uimodtagelig for det levende Ords vækkende Betydning, om den end nedlægger en bestemt Indsigelse mod en ensidig Overvurdering af det som Universal Dannelsesmiddel. Ogsaa det trænger til at udhæves at saalidt som al Skrift er aandløs, saalidt er Aandløshed et Særtegn for Skriften. Man kan ligesaafuld tale og høre aandløst, som skrive og læse aandløst, og i vor talende Tid turde der være fuldt saamegen Grund til at advare imod det første som mod det sidste.

Men nu den historiske Undervisning! Det er jo dog ganske særlig en Undervisning for Øret; de hører ret egentlig Lærerens fri, beaandede Foredrag hjemme! Der kunne Disciplene gjerne sidde hel Timer med lukkede Øjne, naar de blot lukke Øren rigtig op! For Børneskolens Vedkommende vil jeg ogsaa her svare et bestemt Nej. Som det er de bedste Undervisning for Børn, der gives saavidt muligt under stadig Vexelvirkning mellem Lærer og Disciple, ikke blot meddelende, men spørgende og svarende, fortællende og gjengivende, eftersom Forholdene ere, saaledes klarer og fæster det Stof sig bedst der meddeles ad den dobbelte Vej, gjennem Øjet og Øret. Thi ogsaa det skulle vi huske, at hvis vi Lærere ikke fængsle Disciplenes Øjne, gaa de let dere

egne Veje. Fæster Øjet sig ved den drivende Sky, gaa Tankerne snart samme Vej, og Øret lytter til de kvindrende Fugle; thi i Længden kan Øje og Øre ikke gaa modsatte Veje.

Jeg har allerede berørt, hvilken Betydning jeg tillægger Vægtkort ved den historiske som ved den geografiske Undervisning. Historie og Geografi bør altid gaa Haand i Haand, men det geografiske Element maa træde stærkere frem i femte og sjette Klasse, eftersom den egentlige geografiske Undervisning er standset ved Udgangen af fjerde Klasse. Et æregent Slags Kort ere de historiske Atlasser, der anskueliggjøre de politiske Forhold, saaledes som de fremtræde ved Historiens store Vendepunkter, og angive Staternes Omfang til de forskjellige Tider. Ogsaa Detailkort have ofte stor historisk Interesse. Et Felttog forstaaes ikke uden Kjendskab til det Land, hvor Krigen føres, et Slag ikke uden Kjendskab til Terrainforholdene. En saadan Anskuelighed kan ganske vist ikke vindes paa alle Punkter i Verdenshistorien; men paa enkelte Punkter maa man søge at vinde en klar Indsigt ved at følge et Felttogs eller et Slags vexlende Skjæbner paa Kortet; saa kan man til Gjengjæld godt spare endel døde Slagnavne. Måske særlig komme Vægtkort til Anvendelse ved Læsningen af de gamle Forfattere, hvor man gaaer til Kilderne selv og derved stadig kommer ind paa enkeltheder af historisk og geografisk Art, som Historie-Undervisningen ellers ikke medtager.

Men naar vi saaledes ved den politiske Historie ævnlig føle Trang til at gjøre Fortællingen mere an-

skuelig, saa maa det gjælde i endnu højere Grad naar vi gaa over til Kulturhistorien. Der ere Sider af denne, som f. Ex. Architekturens Historie selv blot i dens store Omrids, som vi ikke kunne forstå uden gennem Studiet af Mindesmærker eller dog Afbildninger af saadanne, ja der ere Afsnit af Historien som vi kun kjende eller dog overvejende kjende af deres Mindesmærker. Det hele første Tidsrum af Nordens Historie vide vi Intet om, hverken af dansk eller fremmede Skrifter, ja ikke engang af levende Sagn. Men en Rigdom af bevarede Gjenstande af højs forskjellig Art fortæller os med større eller mindre Klarhed om Danmarks Bebyggelse og dets Indvaaneres Levevis i Aarhundreder, førend Landets egentlige Historie begynder. Studiet af disse Oldsager er i vore Dage blevet til en Videnskab, der kræver sin Dyrkeres hele Tid og Kraft; men Historie-Undervisningen maa ikke blot optage sin Del af Resultaterne, men Læreren kan endogsaa, ved at gjøre de Ungdomsbekjendte med selve Gjenstandene, aabne deres Øjne for det stumme Sprog, som fra dem lyder til os om de længst forsvundne Tider og som, eftersom Undersøgelserne bringe flere og flere kulturhistoriske Resultater, taler tydeligere og tydeligere. Saaledes faa ogsaa en Oldsagssamling sin Værd for Skolen og dobbelt Værd, forsaavidt som det er vort eget Lands Historie, den kaster sit Lys over.

Kulturhistorien trænger saaledes til at anskueliggjøres ved Billeder, der drage Fortidens Sæder og Skikke, dens Bygninger, Vaaben, Klædedragt m. m. levende frem for de Unges Øjne. Ungdommen

Fantasiens Tid; har den ikke Billeder, saa skaber den sig dem selv. I Æventyret har Fantasien frit Spil. Jeg vil ikke forringe Æventyrets Betydning for den tidlige Barnealder, men paa dets folkedannende Magt troer jeg ikke. Man skal føre Folket som Barnet ud over Æventyrets Omraade. Fantasien skal som alle andre Evner tugtes og opdrages; igjennem Historien skal den ledes til Sandhed. Ved Fantasiens Hjælp skulle vi søge at danne os et sandt Billede af de svundne Tider og efter Evne stille disse i anskuelig Sandhed frem for de Unges Øjne. Naar det er saa vanskeligt at drage Kulturhistorie i nogen væsentlig Grad som Led ind i Undervisningen, saa er Grunden blandt andre den, at det fornødne Anskuelses-Apparat til Skolebrug ikke haves. Men lade vi end i vore Skoler Kulturhistorien i det Hele saa temmelig ligge, søger den lærde Skole dog paa et enkelt Punkt at løse sin Opgave ogsaa i denne Henseende, og det er i Oldtidens, særlig Grækenlands og Roms, Historie. I det vi sysle med de gamle Forfattere, føres vi ind i Samfundsforhold, der ere saa forskellige fra vore og dog i saa mange Henseender lanne Grundlaget for hele den nuværende Kultur, at det baade bliver nødvendigt for den fulde Forstaaelse af Oldtiden og lærerigt for Sammenligningen med Nulidens at gaa ind paa en Mængde kulturhistoriske Spørgsmaal. Uagtet det ganske vist staaer i en noget løsere Forbindelse med „Undervisningen gjennem Øje og Øre“, kommer jeg dog her til at gaa noget ærmere ind paa de gamle Sprogs Forhold til den

lærde Skole, som denne er bleven efter de sidste Forandringer.

Vor Tid er ikke gunstig stemt for den klassiske Dannelse, hvis Nytte den nye Tids Forkjæmpere ikke kunne eller ville se. Strømmen gaaer i Retning af det Praktiske og det Nordiske; en hypermaterialistisk og en hyperidealistisk Stræben mødes i deres Angreb paa den nedarvede højere Skoledannelse. Under disse Forhold maa jeg anse Tvedelingen, som den er indført ved Loven af 1. April 1871, hvorved Adgangen til Universitetet er aabnet for Studenter, der intet Kjendskab have til Græsk og et meget indskrænket til Latin, for et Gode. Ja jeg vilde end ikke være bange for at tage Konsekvensen fuldt ud og lade flinke Realister, der have bestaaet Realafgangsexamen af højere Grad med et vist, ikke altfor lavt Pointstal kunne gaa over i den matematiske Overskole, og saaledes aabne Adgang til Universitetet for Studenter, der hverken have lært Latin eller Græsk. Er saadan Konsekvens af den nye Lov har jeg allerede antydnet i Programmet for 1872 fra Aalborg Skole og jeg mener endnu, at vi før eller senere ville komme til at gjøre dette Skridt. Men paa den sproglige Side af den lærde Skole vil jeg da ogsaa saa meget des bestemtere hævde begge de to gamle Sprog Overvægt. De ere nu paa Veje til under Fagene Trængsel at miste deres centrale Stilling, ja man hører Røster fra selve Philologernes Lejr om ganske at udelukke Latin af Latinskolen. Jeg kan kun betragte et saadant Forslag som et Fortvivlelsens Tegn et Slags Selvmord, begaaet i Dødsangst, sørgeligt med

ikke uforklarligt. Timetallet er nemlig i de gamle Sprog lidt efter lidt beklippet saaledes, at Undervisningen kun med største Nød kan naa sit sande Maal. Dette skulde dog være det at føre Ungdommen ind i det klassiske Oldtidsliv saaledes, at dette blev opfattet og tilegnet som en ejendommelig, organisk Helhed, hvis Udfoldelse i de enkelte Retninger ikke blot har Betydning for en enkelt svunden Tid, men for alle Tider. Vejen til denne Indsigt gaaer gennem Studiet af selve de gamle Sprog. Det er en stræng Vandring, som forekommer vor blødagtige og jagende Tid altfor besværlig og langsom, men som lønner Arbejdet ved at give aandelig Styrke og Smidighed, skærpe Tænkningen og udvide Synskredsen. Sprogstudiet har ikke blot sin Betydning som fortrinlig Aandsgymnastik, men selve Sproget er en af de rigeste Gruber, hvoraf vi fremdrage Folkeejendommelighedens Skatte ligefra Folkets første Barndom. Men den rette Frugt af Undervisningen i de to gamle Sprog naa vi dog først, naar de væsentligste Sprogvanskeligheder ere overvundne, saa at vi kunne vende vore Tanker til selve det Aandsliv, der udfolder sig gennem Oldtidsskrifterne. Her er saa Spørgsmaalet, om der er Tid nok givet i Underskolen til at naa den fornødne sproglige Sikkerhed og i Overskolen til derpaa at bygge videre og vinde en alsidig og fyldig Indsigt i Oldtidslivet. Strax i Underskolen spores det, at Timetallet i Latin og Græsk er blevet stærkt beklippet, navnlig derved, at begge Sprogs Begyndelse er rykket frem. Ved Udgangen af fjerde Klasse skulde den egentlige grammatikalske Undervisning være væsentlig afsluttet.

Symbolet derpaa er for Latinens Vedkommende den latinske Stil, der fordres ved fjerde Klasses Afgangsprøve, og der, naar den er, hvad den skal være, en let Stil, ganske er paa sin Plads og meget nødvendig maatte undværes. I de to øverste Klasser maa den grammatiske Undervisning vel aldrig hvile, men Hovedsagen bliver nu Forfatterlæsningen, og Maalet for Undervisningen Indsigt i Oldtidslivet i dets Hovedformer.

Øjeblikkets brændende Spørgsmaal maa, saavidt muligt er, være udelukkede fra al Skole-Undervisning, og ingen Skole, af hvad Art denne end er, maa drive Politik. Men idet det politiske Liv i de store Hovedperioder af den græske og romerske Historie stilles saa levende som muligt frem for Disciplenes Øjne under Læsningen af de gamle Forfattere, maa en Mængde statsretlige Spørgsmaal fremdrages og klares for den Unge Bevidsthed, Spørgsmaal, som først have Betydning for Forstaaelsen af Oldtiden, men derfra kaste deres Strejflys gennem alle Tider indtil vor egen. Her vil Læreren i de gamle Sprog mødes med Læreren i Historie, der ogsaa f. Ex. under Læsningen af den franske Revolution maa fremdrage og klare en Mængde saadanne Spørgsmaal. Saaledes gaaer den Unge forberedt til Betragtningen af sin egen Tid. Hvad Anvendelse han vil gjøre af sin Viden, naar han træder ud i Livet, bliver hans egen Sag.

Idet Disciplene føres ind i den antike Litteratur og gjøre Bekjendtskab med forskjellige Slags bunden og ubunden Stil, vil der jevnligen opstaa litteratur-

historiske og æsthetiske Spørgsmaal, som nærmest angaa Oldtidslivet, men for en stor Del have evig Gyldighed og føre til en bedre Forstaaelse af alle senere Tiders og særlig vor egen Tids og vort eget Lands Litteratur. Her vil da Læreren i Dansk og Læreren i de gamle Sprog mødes og udfylde hinanden. Den første vil føre Disciplen ned til vor egen Tid; men det Nye, der arbejder sig frem i Tiden, der skiller Slægten i et for og et imod, maa ikke drages med ind i Undervisningen. Forudsætningerne, de historiske Forudsætninger til en Dom gives; ikke mere. Saa hedder det til den Unge, naar han gaaer ud i Livet og dets Kampe — døm nu selv og vælg nu selv.

Kunsthistorie er intet Undervisningsfag i den lærde Skole og vil aldrig kunne blive det; men gennem Kjendskab til det antike Liv føres Disciplene nødvendigvis til den antike Kunst. Den græske Mythologi fører lige til den græsk-romerske Plastik, der for en væsentlig Del tager sine Gjenstande derfra. Først seer den Unge maaske mest paa de ydre Tegn, paa Attributerne, der skille Guderne fra hinanden; det er en Videns Sag, der kan læres, men lidt efter lidt aabnes Øjet ved den jævnlige Beskuelse af skønne Kunstværker for disses ædle Skjønhed, der ikke saaledes kan blive Gjenstand for ligefrem Undervisning. Gjennem Antiken aabnes atter Synet for det skønneste, som alle Tider og særlig vor Tid har frembragt af Billedhuggerarbejde. — Ligesom Mythologien førte til Plastiken, vil Disciplen snart under Læsningen af de gamle Forfattere føle Trang til at høre

noget om de Gamles Templer, Skuepladse og andre offentlige og private Bygninger, og Læreren vil have rig Lejlighed til at føre de Unge ind i en anden Gren af den antike Kunst, i Architekturen, først som en Videns Sag. Men ogsaa her vil det indre Øje kunne oplades for det Skjønne og Storartede i den antike Bygningskunst. Hvor forskjellig nu end den moderne Bygningskunst, især i vore nordlige Lande, er fra den antike, vil der ikke savnes Berøringspunkter, der ogsaa paa dette Omraade føre den Unge fra Oldtiden gennem alle Tider lige til Nutiden, og det maa heller ikke glemmes, at Forskjellen kan være ligesaa belærende som Ligheden.

Men fra Kunsten ville vi atter vende tilbage til Videnskaben. De dybeste aandelige Spørgsmaal, der beskjæftigede Oldtidens store Tænkere og for en stor Del ere blevne Menneskeslægtens fælles Ejendom, tildels ogsaa ville staa som Problemer for alle Tider, føres under Læsningen af de gamle Forfattere stadig frem for den Unges Overvejelse og sætte en Række Tanker i Bevægelse hos ham, som han vel først kan bringe til Klarhed i en modnere Alder, men som dog nedlagte i hans Sjæl kunne blive til frugtbare Sædekorn for det fremtidige Liv.

Vi se saaledes, at der under Læsningen af de gamle Forfattere ganske naturlig og ligesom af sig selv aabner sig for de Unge en hel Verden, der snart bevidst, snart ubevidst fører fra Oldtiden midt ind i Nutiden. En Rigdom af Indtryk meddeles i de mest forskjellige Retninger, som ganske vist hverken kan eller skal udtømmes i Skolen, men som bestan-

dig peger langt ud over Skolens Grændser, virker befrugtende og vækker Trang til Belæring i større og større Udstrækning hos de Modtagelige, netop derved, at denne Videbegjærlighed tilfredsstilles paa enkelte Punkter.

Men for at Oldtidens politiske, litterære, kulturhistoriske og i det hele aandelige Liv skal blive levende for Disciplene, kræves der først en Lærer, der selv har vundet et aandeligt Syn paa Oldtidslivet, og dernæst kræves der Tid, rigelig Tid. Man kan maaske naa det forordnede Examensmaal med det Timetal, der er tilmaalt de to gamle Sprog; men hvorledes? Skoleundervisningen forvandles under Fagenes Trængsel lidt efter lidt til Privatundervisning; man nødes til at arbejde for Examen, ikke for Livet; strækker Tiden ikke til, maa man skjære noget af det mest vækkende og befrugtende bort.

Endelig kræves der for at gjøre den kulturhistoriske Side af Undervisningen frugtbar et Anskuelsesmateriale. — Et umiddelbart Anskuelsesmateriale, bestaaende af Originalemplarer af alskens Gjenstande, der kunne oplyse det antike Kulturliv, en Oldsagssamling, saaledes som vi med en vis Letthed kunne have den for de nordiske Oldsager, er det selv i det Smaa umuligt at erhverve for en Skole her i Norden. Kun paa et ganske enkelt Punkt er det muligt at gaa til Originalerne selv, idet Skolen uden alt for store Opofrelser kan erhverve sig en lille antik Møntsamling, maaske ved Siden deraf en eller anden antik Lerkrukke. I det Hele maa man dog lade sig nøje med det middelbare Anskuelsesapparat,

der gennem Efterligning fremstiller Gjenstandene for Tilskuerens Øjne. Nærmest Virkeligheden staaer den plastiske Efterligning, f. Ex. Gibsafstøbninger af antike Kunstværker. I større Udstrækning er det heller ikke muligt ad denne Vej at gjøre den antike Kunst tilgængelig for Skoleungdommen. Saalænge Skolen kun tilsigter en Kundskabserhvervelse, er det ogsaa uforfødt; men ønsker man at aabne de Unge Øjne for Skjønheden i de antike Billedværker, og ad denne Vej virke forædlende paa deres Aand, saa er ganske vist en udsøgt lille Samling Gibsafstøbninger, hensigtsmæssig opstillet, af største Betydning. Væsentlig bliver man dog altid henvist til den grafiske Fremstilling, til Afbildninger. Vor Tid er de illustrerede Værkers Tid; det er en Gren af den Strøm, der, som jeg før omtalte, gaaer i Retning af Øjet. Billedværket søger sin Tilskuer enkeltvis, men vil man henvende sig til en hel Klasse, maa man have Vægbilleder.

Af saadanne Samlinger til Oplysning af Oldtiden har vor Tid fremkaldt flere. I første Række staaer her Edv. v. d. Launitzs „Wandtafeln“; de ere store, vistnok omhyggelig udarbejdede, men dyre. Et Udvalg af disse Vægbilleder smykke Væggene i vor Læsestue. Et andet Værk af denne Art, som jeg gjerne vilde henlede danske Skolers Opmærksomhed paa, er Monumenta antiquitatis, udgivne af Dr. G. R. Schlyter, Karlskrona H. 1—5. Billederne ere meget mindre, men ogsaa meget billigere (2 Kr. 50 Øre pr. Hefte) og tilfredsstillende alle rimelige Forordringer. De hænge paa Væggene i vore to ældste

Klasser. Desuden vil jeg nævne Ziegler's arkitektoniske Billeder fra Rom, som Skolen ogsaa har anskaffet. Den Betydning, som Fotografier, som tro Gjengivere af Natur og Kunst, kunne have for Undervisningen, vil jeg kun berøre. Saa store Fremskridt, Fotografien end har gjort i dens korte Levetid, i Skolens Tjeneste kan man endnu neppe sige, at den er traadt. Vi have i Aar anskaffet os en Række Fotografier fra det hellige Land, som opklæbede hænge paa vor Læsestue.

Herlufsholms Skoles Samlinger,

den nye Museumsbygning og andre Skolens

Omraade vedkommende Forandringer.

Herlufsholms Skole ejer fra gammel Tid, særlig da fra forrige Aarhundredes Slutning og dettes Begyndelse værdifulde Samlinger i forskjellige Retninger; men det har hidtil skortet stærkt paa Plads til dem. Dette har været en væsentlig medvirkende Grund til, at Hs. Excellence, den nuværende Forstander, tog den Bestemmelse at opføre en ny Bygning, kaldet Museumsbygningen, uagtet dette Navn kun angiver et enkelt — om end det vigtigste — af de Formaal, hvortil denne Bygning skulde tjene. Da Bygningen nu er færdig og for største Delen er tagen i Brug eller dog vil blive det inden næste Skoleaars Begyndelse, turde det være passende her lidt nærmere at omtale de Byggeforetagender og andre Omordninger paa Skolens Omraade, der have fundet Sted paa Herlufsholm i de sidste Aar, og som nu maa betragtes som væsentlig afsluttede. Da Museumsbygningen er det vigtigste af disse Byggeforetagender, og der herved er tilsigtet at give Skolens Samlinger en Opstilling, hvorved de bedre kunne svare til deres Hensigt, at bidrage til Ungdommens Oplysning og tildels fra døde Skatte forvandles til levende, vil jeg forudskikke et kort Omrids af vore Samlingers Historie, idet jeg forøvrigt vil henvise dem, der ønske

mere indgaaende Oplysninger, til Melchiors og Leths historiske Efterretninger om Herlufsholms Stiftelse og for den senere Tid til de aarlige Skoleefterretninger.

Skolens Bogsamling er paa en Maade ligesaa gammel som Skolen selv, idet Stifterinden Birgitte Gøje skjænkede Skolen en Gave paa 50 Bøger, der havde tilhørt Herluf Trolle og hende. (Om denne Samling se Programmet for 1871.)

I over 200 Aar høre vi ikke om nogen Gave til Bibliotheket, men i Aaret 1777 skjænkede Skolens Patron, Gehejmeraad, Grev Otto Thott, „en Samling Doubletter af sit eget store Bibliothek til Beløb 5542 Bind, hvorved Grunden blev lagt til Skolens nuværende betydelige Bogsamling. — Herimellem vare mange ypperlige Værker og sjeldne Udgaver, især i Exegetik, Philologi og Kirkehistorie“. (Skolens Gavebog.) Dette smukke Exempel fulgte 20 Aar senere en anden Skoleherre, Gehejmeraad Christian Brandt, som i sit Testamente af 19de Juni 1797 skjænkede Stiftelsen sit hele Bibliothek, bestaaende af 6927 Bind med 48 Bogskabe. Disse to værdifulde Gaver danne Stammen til Herlufsholm Skoles Bibliothek, der i Aarenes Løb jevnt voxende ved Indkjøb og beriget ved mange senere Gaver nu vel kan anslaaes til nogle og tyve tusind Bind.

Bibliotheket har for Tiden sin Plads i Klosterbygningen, i den Fløj, der vender mod Øst, ovenover Forstanderlejligheden. Efter Forstanderens Bestemmelse vil det forblive, hvor det er; men det vil vinde Plads, idet det tilstødende Rum, som hidtil har været benyttet til de naturhistoriske Samlinger, vil

blive indtaget til Bibliothekets Brug. Om nogle enkelte Omflytninger vil der senere blive Tale.

Af Skolens Naturaliesamlinger synes Mineralsamlingen at være den ældste, ligesom den i visse Henseender maa siges at være den betydeligste. Stammen til denne er en Gave, som Kammerherre, Hofjægermester Friederich v. Hoppe til Sæbygaard ved Gavebrev af 2den November 1799 skjænkede Herlufsholms Skole. Den bestod af 2408 Numere, i 8 Skabe, „indeholdende mange sjeldne og smukke Stykker“. I Gavebrevet udtaler Giveren det Ønske: „at den maatte blive Herlufsholm Skole til Nytte, og tilbyder sig, for des bedre at fremme denne Hensigt, naar Samlingen videnskabelig beskrives, paa sin egen Bekostning at lade denne Beskrivelse trykke“. (Skolens Gavebog.) Det er dog ikke skeet, men denne Gave blev udvidet og fuldstændiggjort ved en Gave af Gehejmestatsminister, Joachim Godske Greve af Moltke til Bregentved i Aaret 1817. Herom udtaler Gavebogen sig saaledes: „I Anledning af ovennævnte Gave havde Hs. Excellence Skolens høje Patron — Gehejmeraad Kaas — foranstaltet, at Professor i Naturhistorie ved Kjøbenhavns Universitet, Hr. Etatsraad Wad og Professor i Mineralogien i Dublin, Hr. Gieseke, Ridder af Danebrog, ved et Besøg paa Stiftelsen gjennemsaa dens Mineralsamling og optegnede de Arter, som savnedes, hvilke, forsaavidt som de havde mellem de Moltkeske Doubletter, bleve Skolen forærede, og udgjorde ovennævnte 214 Numere“. Dette er Stammen til Skolens Mineralsamling, som navnlig i de første Aar efter

1817 blev forøget ved flere Gaver. Da Mineralogi ikke har været noget Skolefag — først ved Loven af 1ste April 1871 er dets Indførelse i den lærde Skoles mathematisk-naturvidenskabelige Afdeling forberedt — har Skolens smukke Mineralsamling henstaaet ubenyttet og upaaagtet i de sidste 50 Aar. Efter Forstanderens Bestemmelse har Samlingen været sendt til Kjøbenhavn, er der bleven systematisk ordnet af Assistent Steenstrup, paa sine Punkter suppleret ved Professor Johnstrups Godhed og nu flyttet og opstillet i den nye Museumsbygning. Ifølge det Katalog, der er udarbejdet af Assistent Steenstrup, bestaaer den mineralogiske Samling af en Studiesamling paa 200 Numere, særlig ordnet til Brug ved Undervisning i Mineralogi, som det er mit Haab vil blive indført her ved Skolen ad Aare. Til denne Samling slutter sig en lignende Studiesamling af Forsteninger (fra Krantz i Bonn). Hovedsamlingen tæller 1009 Numere, tildels overmaade smukke Stykker. Samlingen af Bjergarter, saavel almindelige som særlig danske, tæller 264 Numere, hvortil der slutter sig en Samling Faxeforsteninger, 138 Numere. Af de talrige Doubletter, som fylde 8 Skuffer, er der med Forstanderens Samtykke udtaget en lille Studiesamling, som ordnet og videnskabelig bestemt med tilhørende Katalog er skjænket Højskolen paa Hindholm.

Angaaende de øvrige Samlingers Tilblivelse indeholder Skolens Gavebog, der er ført til Aaret 1827, da Gehejmerraad Stemann blev Skolens Forstander, følgende Oplysninger. I Aaret 1816 forærede Kammerherre og Hofjægermester Løvenskjold til Lø-

venborg ved Gavebrev af 25de Oktober „en udmærket skjøn og velkonserveret Insektsamling til Stiftelsen, bestaaende af trende Skabe, hvori 45 Skuffer, der indeholde over 2200 Arter og omtrent 3000 Exemplarer, alle samlede af Baronens Frue Moder fød Grevinde Knuth, under Vejledning af Hs. Excellence Hrr. Gehejmekonferentsraad Ove Rammel Sehestedt og Danmarks bekjendte lærde Naturforsker, Etatsraad Tønder-Lund, Deputeret i det kongelige General-Toldkammer“. — Samme Aar skjænkede ovennævnte Gehejmeraad Ove Rammel Sehestedt et Herbarium vivum, „som gjemmes i et dertil indrettet og med Samlingen skjænket Skab“.

Fra Stemanns Tid standser ikke blot Gavebogen, men selve Gaverne synes i lang Tid at være standsede. Fra hele Stemanns Styrelsestid (1827—1851) er der ikke bevaret Mindet om nogen anden større Gave end den, der ved Melchiors Testamente tilfaldt Skolen. Man tager vist ikke fejl, naar man siger, at Stammen til Skolens naturhistoriske og fysiske Samlinger ene skyldes Melchior, der paa en Tid, da de naturvidenskabelige Studier her i Landet endnu vare i deres Barndom, baade selv nærede en ganske særlig Kjærlighed til Naturen, og Studiet af Naturen og vidste at meddele Andre denne sin Kjærlighed. Allerede to Aar efter at Melchior var bleven Lærer paa Herlufsholm, lykkedes det ham i det forrige Aarhundredes sidste Aar paa den nye Undervisningsplan, som da blev lagt, at faa Plads til sine Yndlingsfag Physik og Naturhistorie, og et Par Aar senere (1802) udvirkede Gehejmeraad Brandt en

Kancelli-Resolution for, at Dimittenderne fra Herlufsholm, naar de indstillede sig ved Universitetet, bleve prøvede i Physik. Skjønt denne Bestemmelse kun stod ved Magt i 3 Aar, vedbleve dog Physik og Naturhistorie at være Undervisningsfag, saalænge som Melchior levede. En lille physisk Samling blev anskaffet strax, da Undervisning i Faget efter den nye Plan blev indført, og voxede lidt efter lidt ved Melchiors Iver. Han var, saalænge som han levede, utrættelig i at forøge baade denne Samling og Naturaliekabinettet; han udstoppede selv Fugle og Pattedyr; noget indkjøbte han for egen Regning, andet blev samlet til ham af gamle Disciple og Venner. Da saa Melchior døde (1831), skjænkede han sine private Samlinger til Skolen; men med ham faldt Interessen saavel for Fagene som for Samlingerne bort. Undervisningen vedblev, men den gamle Aand var vegen, og Samlingerne forfaldt. Først i Slutningen af Stemanns Tid tænkte man paa at istandsætte og komplettere den physiske Samling, og Naturaliesamlingen blev først endelig ordnet, efter at Stemann var afløst som Forstander af Grev Knuth. Siden den Tid ere begge Samlinger jevnt voxede, den naturhistoriske Samling har ogsaa modtaget værdifulde Gaver i de sidste 25 Aar; men derom maa jeg henvisse til Programmerne; her har det mere været om at gjøre at fremstille Oprindelsen til Skolens Samlinger og deres Skjæbne i de store Træk, end at gaa ind paa Forøgelserne i det enkelte.

Naturaliesamlingen har hidtil staaet opstillet i en Sal i den østlige Fløj af Klosterbygningen

over Forstanderlejligheden, og der er den naturhistoriske Undervisning tillige bleven givet. I Paaskeferien flyttedes Samlingerne over til Museumsbygningen, og efter Paasken læstes for første Gang Naturhistorie i det nye Klasselokale. Om de Forøgelse, som Naturaliesamlingen har modtaget i Aarets Løb, vil der blive talt et andet Sted. — Den physiske Samling henstaaer i et tofags Værelse i Skolebygningen, hvor Undervisningen i Physik ligeledes hidtil i Reglen er bleven givet. Om de betydelige Udvidelser, som den physiske Samling har modtaget i dette Aar, om Dannelsen af en optisk Samling og et chemisk Laboratorium med tilhørende Udstyring vil der blive talt nedenfor.

Foruden disse Samlinger ejer Skolen en værdifuld nordisk Oldsagssamling, for den overvejende Del en Gave af en enkelt Mand, Kammerraad Bang, tidligere Ejer af Mogenstrup. Om denne Samling, der er opstillet i Klosterbygningens østlige Fløj under Forstanderlejligheden, i et hvælvet Rum, en af de faa Bygningslevninger fra Munketiden, og ordnet af Cand. V. Boye, meddeler Programmet for 1875 fornøden Oplysning. Den vil ogsaa i Fremtiden forblive, hvor den nu er opstillet.

Til de rige Gaver, der indkom til Skolen i Gehejmerraad Kaas' Tid, netop i de for Danmark fattigste Tider, hører ogsaa en Myntsamling. I Aaret 1815 skjænkede Gehejmerraad Herman v. Schubarth 301 græske og romerske Mynter i Sølv og Kobber til Grundvold for en Myntsamling, og det følgende Aar, da Herluf Trolles trehundredaars Fødsels-

dag fejredes den 14de Januar, indkom en Mængde Gaver, af hvilke den Løvenskjoldske Insektsamling og det Sehestedske Herbarium allerede ere nævned. Myntsamlingen, der var grundlagt Aaret iforvejen, blev forøget ved Gaver af Biskop Münter og flere andre, saaledes at Samlingen kom til at tælle 1877 Numre, deri rigtignok indbefattede Gibs- og Svovl-Afstøbninger af sjældnere Mynter og Aftryk af danske Medailler i Tin og Bly. Myntsamlingen, der siden den Tid neppe er bleven væsentlig forøget, henstaaer for Tiden i to Skabe i Rektors Værelse paa Skolebygningen, hvor de antike Mynter af og til forevises for Skolens ældste Disciple. I Aaret 1818 skjænkede Generalmajor, Kammerherre Friboe 2065 Gibsafstøbninger af antike Gemmer, der for Tiden henstaa i Bibliotheket i Glasskabe i Vinduesindfatningerne. Over denne Samling blev i Aaret 1820 forfattet en beskrivende Fortegnelse for at gjøre den brugbar for Skolens Disciple. Ikke desmindre tør man vel sige, at heller ikke denne Samling har paa det Sted, hvor den hidtil har henstaaet, kunnet gjøre den Gavn, som Giveren har tilsigtet.

Vi se saaledes, at der i mange Retninger findes fortrinlige Samlinger paa Herlufsholm, men skulde de svare til deres Bestemmelse og blive et Undervisningsmiddel for Ungdommen og efter Evne sprede Dannelsen over videre Kredse, da maatte man fremfor Alt søge at skaffe en bedre Plads tilveje og saavidt muligt samle dem paa et Sted. Det er det, som har været en Hovedtanke ved Opførelsen af den nye Museumsbygning.

Den nye Museumsbygning, af hvis to Stokværk der hermed følger en Plantegning, er en Bygning med tre Fløje, der omfatte en Gaard, der er aaben imod Syd. Den er bygget af Etatsraad Herroldt i samme gamle Stil, som Klosterbygningen. Architekt Glahn har som Konduktør ledet Arbejdets Udførelse. Hovedfløjen, der gaaer i Flugt med Skolebygningen, adskilles derfra ved et frit Rum paa ti Alens Brede. Den østlige Sidefløj, der kun har ét Stokværk og saaledes er lavere end de to andre, har allerede været færdig et Par Aar. Den optages af Skolens Gymnastiksal med tilhørende Vaabenkammer. Programmet for 1875 giver nærmere Oplysning saavel om det nye Lokale, som om den Anvendelse, det gamle Lokale i Skolebygningen har faaet. Den nye Gymnastiksal benyttes ogsaa til festlige Sammenkomster. Her dandses der efter Fugleskydningen; her fejrede Skolen, da den — for første Gang i Mandsminde — var indesneet i Julen, sin Juleaften med Juletræ; her holdes af og til Foredrag, beregnede ikke blot paa Skolens Ungdom, men ogsaa paa Andre, særligt ogsaa Sognets Beboere; her have vi endelig holdt Festmøde med Hindholms Folkehøjskole, der i Aar ligesom for to Aar siden har gjæstet Herlufsholm og seet vore Samlinger og andre Seværdigheder.

Stue-Etagen af de to andre Fløje — Hovedfløjen mod Nord og Sidefløjen mod Vest — er bestemt til Samlingerne og de dertil hørende Klasseværelser. Naar man fra Skolens vestlige Udgang gaaer over det aabne Rum, der skiller de to Byg-

ninger, kommer man ind i en Forstue, hvorfra en Dør tilvenstre fører ind i Gymnastiksalen, der tillige har Udgang til Gaarden, medens en Dør til højre fører ind i det naturhistoriske Klasseværelse. Dette er udrustet med Bord, Bænke og Skabe fra det tidligere naturhistoriske Lokale. Her findes Studiesamlingerne, der benyttes ved den daglige Undervisning; her opbevares indtil videre Skolens Insektsamling og Herbarierne. I det gamle Lokale hang to Portrætter; det ene en Gave af Kammerherren Hoppe, malet af Eckersberg, forestillende Giveren bestemt til at hænge i Naturaliekabinettet, det andet et Portræt af Schweizeren Charles Bonnet, en Kopi efter et Maleri af Juel, som hænger paa Charlottenborg i Kunstakademiets Samling. Disse Portrætter ville blive ophængte i det nye Klasselokale og dertil vil slutte sig et Portræt af Melchior malet af Olrik, efter særlig Bestilling af Herlufsholm Stiftelse.

Fra det naturhistoriske Klasseværelse kommer man ind i de to Værelser, der indeholde den naturhistoriske Samling. Det første, et tofags Værelse indeholder i Skabe, der gaa langs med den østlige og vestlige Væg, Skolens Fuglesamling, medens en Montreskab mellem de to Vinduer indeholder de udstoppede Pattedyr. — Det andet, større Værelse paa 3 Fag indeholder i et østligt og vestligt Side- skab Fiske, Amphibier og lavere Dyr opbevarede Spiritus eller paa anden Maade, samt Skolens Samling af Skeletter og Kranier. I Midten findes mellem Vinduerne to Montrer, den ene indeholdende Konchylier

g Koraller, den anden et smukt Udvalg af Mineral-
 amlingen, medens dennes Hovedmasse findes i Skuf-
 erner nedenfor. Alle Skabe og Montrer i disse Væ-
 elser ere gjorte af Snedkermester Oxelberg i Kjøben-
 avn efter Skabe og Montrer i det zoologiske og
 mineralogiske Museum i Kjøbenhavn, og særlig Om-
 sorg er anvendt paa, at Støv ikke skal trænge ind i
 skabe og Skuffer. — Det inderste Værelse, der endnu
 ikke er monteret, er bestemt til at bevare Skolens
 Lynter og Gibsafstøbningerne af Gemmerne.
 Her vil tillige være Lejlighed til paa Væggene at
 anbringe Afstøbninger af antike Basreliefs, om
 maadanne i Tiden skulle kunne erholdes. Her vil
 en lille Bogsamling, som skriver sig fra Herluf Trolle
 og Birgitte Gøje, faa Plads i et særskilt Bogskab.
 Det maa her antages at være mindre udsat for at
 gaa tabt ved Ildsvaade end paa sin nuværende Plads.
 Tilsvarende vil en Del af Bibliothekets Folianter faa
 Plads i Skabe under Montrerne, dels af den ovenan-
 førte Grund, dels for at lette Byrden i Bibliotheks-
 stokalet.

Fra den ovennævnte Forstue kommer man gjen-
 nem en dobbelt Glasdør ind i en bred Gang med
 Murstensgulv, lagt i Mønstre. Det er paatænkt i sin
 Tid at smykke den lange Nordvæg med Gibsafstøb-
 ninger af antike Hoveder. Midt paa denne Gang er
 der til venstre en Udgang til Gaarden, til højre Ind-
 gang til den naturhistoriske Samling. Ved Enden af
 Gangen fører en Trappe til højre ovenpaa, medens
 til venstre en Dør fører ind i den vestlige Sidefløj.
 Her kommer man først til det physiske Klasse-

værelse, og indenfor dette til den fysisk Samling i en Sal paa 4 Fag. Skabene, der ligeledes ere udførte af Snedkermester Oxelberg i Kjøbenhavn, ere dels Glasskabe langs Væggene, de lavere Skabe, lukkede med Trædøre, under Vinduene og midt paa Gulvet. Samlingen, der fortiden underkastes et omhyggeligt Gjennemsyn, vil blive opstillet inden Sommerferien, og det nuværende Lokale i Skolebygningen vil da faa anden Bestemmelse.

Bagved den fysiske Samling mod Vest gaar en lang Gang, der eventuelt kan benyttes til Samlingens Udvidelse, og gennem denne kommer man til et lille chemisk Laboratorium med Stinkskaal og andet Tilbehør. I det lille Rum under Trappe findes en Vask. Fra det chemiske Laboratorium er der særlig Udgang til Gaardspladsen.

Hermed have vi endt vor Vandring gennem Stue-Etagen, det egentlige Museumslokale. Helst denne Etage, der har en Højde af c. 14 Fod, er saa vidt muligt gjort brandfri, idet Loftet baade i Hovedfløjen og i den vestlige Sidefløj er overspændt med Jernbjælker, der i den bredere Hovedbygning understøttes af Jernsøjler. Disse Jernbjælker ere forbundne med svagt hvælvede Buer af hule Mursten, derpaa hviler et Lag Beton, og da først kommer anden Etages Bræddegulv. Ligeledes ere for yderligere Brandsikkerhed begge Sidefløje adskilte fra Hovedfløjen ved en Brandmur, hvor der i hver Etage kun findes en eneste Gjennembrydning.

Ad Trappen for Enden af den store Gang i Hovedfløjens Stue-Etage kommer man op til anden

Etage, der i Hovedfløjen er bestemt til Bolig for første, sjette, Klassens Disciple. Nord for den lange Gang ligge syv ligestore Værelser, af hvilke seks ere bestemte til Arbejdsværelser for to eller en Discipel hvert; det syvende er Fællessværelse, hvor Klassens Disciple kunne samles til fælles Maaltid eller andre Sammenkomster. Et Værelse Syd for Gangen bag Trappen er Fællessværelse. Alle disse Værelser ere udrustede med et Skab, et Bord og en Reol til hver Discipel, desuden findes der en lille Sofa og et Par stole i hvert. Døren, der fører ud til Gangen, er besynet med Ruder af mat Glas, hvorved der kommer Lys ud paa Gangen og Tilsynet lettes. Syd for den lange Gang har den Lærer, der har Tilsyn med denne Klasse, sin Bolig, bestaaende af tre Værelser. For Østenden af Gangen ligger den store og luftige Vovesal og ved Siden af denne Vaskesalen. Fra Vovesalen fører en lille Dør, der altid er aflaaet, gennem Brandmuren ind paa Gymnastiksalens Loft. Døren er kun beregnet paa at skulle benyttes i Brandfare, hvor den da i værste Tilfælde kan sprænges. En lignende lille Dør fører fra Hovedfløjen lige ved Trappen ind i den vestlige Sidefløj, hvis anden Etage er bestemt til Epidemilokale.

Skolen har to Sygestuer, som ligge øverst oppe i Skolebygningens vestlige Ende, et i den nordlige, et i den sydlige Gavl. For det regelmæssige Behov ere disse fuldkomment tilstrækkelige; men naar en Epidemi udbryder, savnes der Plads — hidtil er Forventanderlejligheden lagt under Beslag —, og naar en-

kelte særlig farlige Tilfælde ere indtraadte, har man havt vanskeligt ved at isolere den Syge. — Opgangen til det nye Epidemilokale er fra Gaarden Hjørnet af den vestlige Fløj, hvorfra der i Stuen er Indgang til det chemiske Laboratorium. Ad en Trappe bred nok til at en Seng med Lethed kan bæres op og ned, kommer man til en Gang, fra hvilken Døre føre ind til Epidemilokalerne, der have Vinduer mod Øst ud til Gaarden. De to største Værelser ere beregnede paa at kunne rumme indtil sex Senge hver, det tredie mindre er bestemt til en enkelt farlig Patient, der skal isoleres. Ved Siden af det er et mindre Værelse for den, der skal pleje den Syge, samt til Rekonvalescentsbrug, og i Forbindelse hermed staaer dels et Badekammer, dels et Kjøkken til Brug for Sygevogtersken. Sygeværelserne saavel som Discipelkamrene i Hovedfløjen have Ovne, der ventilere Værelset, idet de opvarme det. Kanaler, der gaa under Gulvene og munde mellem Kakkelovnen og dens faste Skjærm, tilføre stadig frisk Luft.

Ovenover Epidemilokalet i Loftsetagen findes tre Værelser, der nøiagtig svare til de tre første Værelser nedenunder. I udbredte Epidemier, som jo kunne indtræffe blandt saa mange Disciple, kunne disse Værelser, naar Lokalerne nedenfor ikke strække til, tages i Brug som Reservesygestuer; men under almindelige Forhold har Snitteskolen sin Plads her. I de to store Rum er der Plads til omtrent 50 smaa Arbejdere, et Tal, som tilnærmelsesvis naaes i de korteste Vintermaaneder; i det inderste, mindre

ærelse har Høvlebænken sin Plads. Angaaende
 nitteskolen se forøvrigt Programmet for 1875.

I Loftsetagen ovenover den nordlige Hovedfløj
 ndes dels Værelser for det tjenende Personale, dels
 der indrettet et optisk Værelse, og endelig er
 der Opgang til en Altan, der vender mod Syd. Denne
 l Lejlighedsvis kunne benyttes til astronomiske
 gttagelser.

I Forbindelse med Opførelsen af Museumsbyg-
 ngen eller samtidigt med denne staaer en Del
 andre Byggeforetagender og Omordninger i Skolens
 ærmeste Omgivelser, hvorom jeg nu skal meddele
 plysninger. Der, hvor nu Museumsbygningen staaer,
 od tidligere en Lærerbolig, der vel ikke var meget
 mmel, men dog i en meget brøstfældig Tilstand.
 dens Sted blev en ny Lærerbolig opført ved Ind-
 ngen til Nyvej ligeoverfor den gamle Musyklærer-
 bolig, paa venstre Haand, naar man svinger ind til
 erlufsholm. Her boer for Tiden Overlærer Neer-
 aard. — En anden Lærerbolig er opført fra Nyt
 ligeoverfor Økonomens Stakkeplads tæt ved Sko-
 ns Skydebane og dens nyindrettede Kriketplads,
 orom Programmet for ifjor meddeler Oplysninger.
 er boer for Tiden Adjunkt Hoff, der tidligere boede
 Næstved. Den tredie Lærerbolig, der ligger mellem
 kolebygningen og Avlsgaarden, er ved Adjunkt An-
 esens Udnævnelse til Præst bleven overdraget Ad-
 nkt Mossin og i forrige Sommer istandsat og be-
 delig udvidet. Ved denne Lejlighed blev den
 stlige Del af Haven inddragen og optagen i Skolens
 aardsrum. Den gamle Discipelhave blev udlagt til

Have for Lærerboligen, medens den Del af den tidligere Lærerhave, som ligger Skolebygningen nærmest, er bleven indrettet til Discipelhave. Gaardsrummet der ligger Syd for Skolebygningen, mellem den og Brændehuset, er som ovenfor sagt bleven betydeligt udvidet og planeret. De gamle Retirader og Pissoiret der laa i umiddelbar Nærhed af den nye Gymnastikbygning, ere nedrevne og nye anlagte paa en hensigtsmæssigere Plads i Baggaarden, og en Kjørevej med tilhørende Gangsti fører nu fra Aabningen mellem Skolebygningen og Museumsbygningen i lige Lini ned til Enden af Brændepladsen, hvor den munder i den Vej, der fører ned til Avlsgaarden. Denne Gangsti forkorter Vejen betydelig til Skydebanen, Kricketpladsen og „Friheden“. Til højre for denne Gangsti ligger først Gymnastikhuset; hvor dette ender, fører en Vej til Museumsbygningens Gaardsrum og Opgangen til Epidemilokalerne. Gaardsrummet er planeret og gruset og vil kunne benyttes til Gymnastikplads. Paa den anden Side af denne Vej skilt fra den og Gangstien ved et lavt Stakit, kommer et lille Haveanlæg der tidligere hørte til den nu nedrevne Lærerbolig, og nu nærmest er bestemt for Beboerne af Museumsbygningen. Gaaer man videre hen ad Gangstien, har man paa højre Haand Godsforvalterens Have, der i Anledning af den nye Vej er bleven noget omformet.

Til venstre for den titnævnte Vej og Gangsti har man, naar man kommer fra Skolebygningen, først Baggaarden, der er Tumleplads for de mindre Disciple, derpaa Badehuset og Brændehuset, der naaer

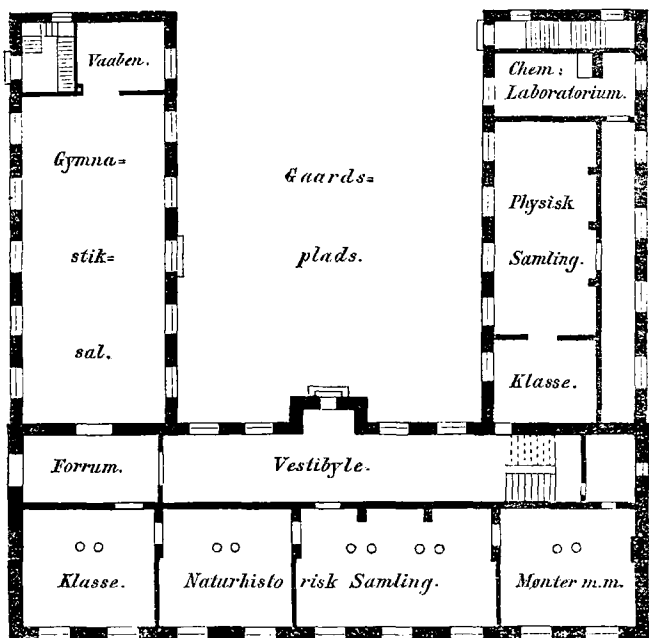
helt hen til Vejen. Syd for Brændehuset kommer Brændegaarden, der indtager hele det øvrige Rum ned til den Vej, der fører til Avlsgaarden, hvorfra den er skilt ved et Stakit. Renovationskulerne, der tidligere fandtes her, ere flyttede, saa at hele dette Parti af Skolens nærmeste Omgivelser har faaet et ordentligt Udseende, som det før i høj Grad savnede. I Brændegaarden vil der blive opført et Materialhus, hvortil der ogsaa har været følt stor Trang.

Til de store Forandringer, der ere foregaaede i de sidste Aar, hører ogsaa Anlægget af et Gasværk og Indlæggelsen af Vand i Skole- og Museumsbygningen. Det sidste har længe været paatænkt, men er altid strandet paa, at Skolebygningen, der kun er nogle og tyve Aar gammel, ansaaes for saa svag, at en Vandbeholder ikke med Sikkerhed kunde lægges i den. Denne er nu lagt i Museumsbygningen paa Loftet over det lille Discipelkammer bag Trappen. Jernbeholderen, der rummer c. 20 Tønder Vand og ved Beklædning er sikret mod at fryse, pumpes hver Morgen fuld fra Badehusbrønden. Fra Beholderen ledes saa Vandet igjen baade til Museumsbygningens og til Skolebygningens forskjellige Stokværk. Samtidig med at Vand er blevet indlagt, ere Vaskesalene indrettede fra Nyt af, smukkere og mere tidssvarende med Marmorborde og faste Vaske-skaaler med Afløb.

Gasværket, der (ligesom Vandtrykket) er anlagt af Fabrikkerne Hassel og Teudt i Kjøbenhavn, under Tilsyn af Gasværksbestyrer Howitz, er indret-

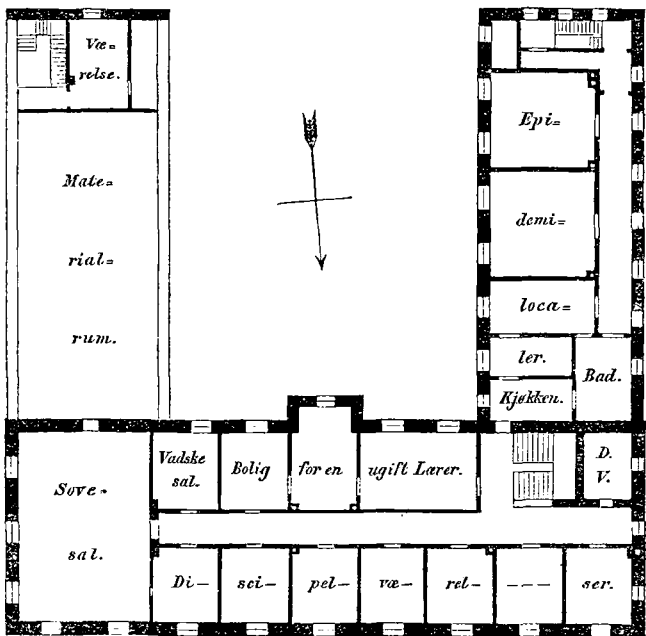
tet som det paa Kysthospitalet og Bistrup, hvor Gassen tilberedes af Petroleums-Affald. Til Gasværket toges den østre Ende af Skolens Brændehus, som saa til Gjengjæld fik en Udvidelse paa den modsatte Side langs den nye Vej. Udenfor Gashuset ligger paa den ene Side Skorstenen, paa den anden Side Beholderen. I Forbindelse med Gashuset er anlagt et lille Smedeværksted, hvortil der længe har været Trang. Saavel Skolebygningen som Klosterbygningen og Museumsbygningen, Pladsen mellem disse Bygninger og Gaarden Syd for Skolebygningen oplyses nu med Gas. Mod særskilt Betaling have ogsaa de paa Gaarden boende Familier Adgang til denne Belysning. Naar jeg nu hertil føjer, at man er ifærd med at bygge Boliger til nogle af Skolens Bestillingsmænd for at holde dem i Skolens umiddelbare Nærhed, har jeg endt Oversigten over de betydelige Byggeforetagender og Omordninger, som have fundet Sted i disse Aar.

---

10 5 0 10 20 30 40 Alen

Efterretninger

om

Herlufsholms Skole og Opdragelsesanstalt

fra Juni 1876 til Juni 1877,

meddelte af

Joh. Forchhammer.

Examina.

Afgangsexamen i 1876. Den skriftlige Prøve for Dimittenderne og fjerde Klasse afholdtes, som forordnet, den 15de, 16de og 17de Juni over de Opgaver, som Ministeriet havde udsendt; den mundtlige Del af Afgangsprøven afholdtes fra den 7de til den 12te Juli. Meddommere ved Afgangsprøven, beskikkede af Ministeriet, vare: Professor Ussing i Dansk Udarbejdelse I og II, Latin, skriftlig og mundtlig, samt Græsk og Historie, Dr. phil. Thor Sundby Fransk og Engelsk, Adjunkt A. C. Petersen fra Bøeskilde i Mathematik, skriftlig og mundtlig samt Naturlære og Pastor Fibiger i Oldnordisk. — Professor Ussing censurerede tillige Latin og latinsk Stil, Adjunkt Petersen Mathematik for 4de Klasse.

Til Afgangsprøven indstillede sig 8 Disciple, 6 af den sproglig-historiske, 2 af den matematisk-naturvidenskabelige Retning. Af de første maatte en paa Grund af Sygdom forlade Examen, men indstillede sig med Ministeriets Samtykke til en extraordinair afgangsprøve i Januar Maaned 1877.

Afgangsexamen i Juni og Juli 1870.

Dimittendernes Navne af den sproglig-historiske Retning.	Dansk Udarb. I.	Dansk Udarb. II.	Latin skriftlig.	Latin mundtlig.	Latin extemp.	Græsk.	Fransk.	Historie.	Oldnord.	Engelsk.	Naturlære.	Points.	Hoved- karak- ter.
Christian L. Andersen . . .	og +	mg og ÷	mg	mg og	mg og	mg	mg og ÷	ug og	mg og	mg +	ug og ÷	98	Første.
J. Georg V. A. Bruun . . .	og	mg og ÷	mg	mg og +	mg og +	mg og	mg og ÷	ug og	mg og +	mg og	ug og ÷	98	Første.
Carl M. Friderichsen . . .	mg og ÷	mg og +	mg	mg og +	ug og ÷	ug og ÷	mg og ÷	mg og	mg og +	mg og +	ug og +	96	Første.
Ferdinand Kolbye	mg og	mg og +	mg	mg og +	mg og	mg og ÷	mg og ÷	mg og +	mg og +	mg og ÷	ug og ÷	89	Første.
Søren K. Nielsen	og ÷	og	og +	og +	og	og ÷	og +	og	og	og +	ug og	66	Anden.

Dimittendernes Navne af den matematisk-natur- videnskabelige Retning.	Dansk Udarb. I.	Dansk Udarb. II.	Arithm. skriftlig.	Arithm. mundtlig.	Geometri skriftlig.	Geometri mundtlig.	Fransk.	Historie.	Oldnord.	Engelsk.	Naturlære mekanisk.	Naturlære kemisk.	Points.	Hoved- karak- ter.
A. H. Emil Fangel	og +	mg og ÷	mg +	ug ÷	ug ÷	ug ÷	mg ÷	mg	mg ÷	mg ÷	ug ÷	ug	97	Første.
Georg V. Reumert	og	og	og	og	og	og +	og	og +	mg og ÷	og	mg og ÷	og	67	Anden.

Extraordinair Afgangsexamen i Januar 1877.

Dimittendens Navn.	Dansk Udarb. I.	Dansk Udarb. II.	Latin skriftlig.	Latin mundtlig.	Latin extemp.	Græsk.	Fransk.	Historie.	Oldnord.	Engelsk.	Naturlære.	Points.	Hoved- karak- ter.
J. Sophus Müller	mg ÷	og	og ÷	og +	og	mg ÷	og	og	mg ÷	og	md +	65	Anden.

I den **extraordinaire Afgangsexamen** deltog som Meddommere, beskikkede af Ministeriet, Professor Steen i Fransk, Engelsk og Naturlære og Professor E. Holm i Dansk Udarbejdelse I og II, Latin, skriftlig og mundtlig, samt Græsk, Historie og Oldnordisk. Navnene og de særlige Fagkarakterer ville sees af foranstaaende Lister.

Skolens Aarsprøve afholdtes i 1876 med den Fordeling af Fag og Klasser, som findes anført i forrige Aars Indbydelsesskrift. Efter Aarsprøvens Slutning opflyttedes fra 5te Klasse samtlige 13 Disciple, fra 4de Klasse 8 af 12, fra 3die Klasse 7 af 12, fra 2den Klasse 12 af 20, fra 1ste 15 af 21, fra Forberedelsesklassen 13 af 18.

Halvaarsprøven afholdtes i December. Den var en fuldstændig Prøve for VI, V og IV Klasses Vedkommende, ordnet som Afgang- og Aarsprøven. I de andre Klasser var Prøven overvejende eller udelukkende skriftlig.

Oversættelse fra Latin til Dansk

ved den **extraordinaire Afgangsexamen** i Januar 1877.

Dum C. Cæsar in Hispania Pompeianos duces superat, C. Curio legatus eius Africam occupatum missus est, quam provinciam P. Attius Varus tenebat. Qui quum Curionis copias magnam partem ex iis legionibus constare vidisset, quas Corfinio capto Cæsar ad se traduxerat, S. Quintilium quendam, qui et ipse Corfinii fuerat, circumire exercitum Curionis et obsecrare milites iubet, ne prioris sacramenti memoriam

deponerent neu contra eos arma ferrent, qui eadē essent
 usi fortuna eademque in obsidione perpassi essent, neu pro
 his pugnarent, a quibus cum contumelia perfugæ appellarentur.
 Ad quam orationem quamvis nullam in partem ab exercitu
 Curionis significatio facta esset, tamen omnium animis timor
 incessit et suspicio. Curio consilio convocato de summa
 rerum deliberare incipit. Erant sententiæ, quæ conandum
 omnibus modis castraque Vari oppugnanda censerent, quod
 in huiusmodi militum consiliis otium maxime contrarium esse
 arbitrarentur; postremo præstare dicebant per virtutem in
 pugna belli fortunam experiri quam desertos et circumventos
 ab suis gravissimum supplicium perpeti. Erant qui censerent,
 de tertia vigilia ad litus recedendum, ut maiore spatio temporis
 interiecto militum animi sanarentur, simul, si quid gravius
 accidisset, facilius in Siciliam receptus daretur. Curio utrum-
 que improbens consilium, quantum alteri sententiæ deesset
 animi, tantum alteri superesse dicebat: hos turpissimæ fugæ
 auctores esse, illos etiam iniquo loco dimicandum putare.
 Dimisso consilio, contionem advocat militum, eaque apud
 eos verba fecit, quibus permoti milites crebro etiam inter-
 pellarent, magnoque cum dolore infidelitatis suspicionem
 sustinere viderentur, discedentem vero ex contione universi
 hortarentur, ne dubitaret prælium committere et suam fidem
 virtutemque experiri. Postero die Curio eos in aciem produxit
 hostesque profligatos fusosque ad castra persecutus est.

Fransk Stil

ved den extraordinaire Afgangsexamen i Januar 1877.

Den fjerde Juli 1876 betegnede en erindringsværdig
 Datum for de forenede Stater. Det var netop et Hun-
 dredaar siden nogle smaa engelske Kolonier i Nordamerika
 pludselig havde skilt sig fra Moderstaten og modig havde
 forkyndt deres Uafhængighed i en berømt Akt. De havde
 meget hurtig maattet erobre deres Frihed ved Vaaben. Der-
 paa var Barnet blevet større. Efter næppe hundrede Aars
 Forløb talte denne Nation, saa spredt og saa svag i Be-

gyndelsen, mere end fyrretyve Millioner Indbyggere. Istedendfor oprindelig tretten Stater, talte den syv og tredive, ti Territorier ikke medindbefattede, og imellem de to Verdenshave, det atlantiske og det stille, bedækkede den alene et ligesaa udstrakt Rum som hele Central-Europa. Efter saa vanskelig en Begyndelse var den kommen til en saadan Udvikling af Velstand og Kraft, at den paabød hele Verden Agtelse og Beundring. Var Øjeblikket ikke kommet til at slaa alle disse Resultater fast ved en Slags stor international Fest? Saaledes spirede allerede fra 1870 hos Amerikanerne Tanken om en Verdensudstilling, og det Sted, der valgtes dertil, var netop Filadelfia, den berømte Stad, hvor Uafhængighedsakten var bleven underskrevet.

At betegne marquer. De forenede Stater les États-Unis. Moderstaten la metropole. At forkynde proclamer. At blive større grandir. Spredt épars. Oprindelig, oversættretten oprindelige Stater. Det stille Hav le Pacifique. At slaa fast constater. At spire germer. Velstanden la prospérité. — Talordene skrives helt ud med Bogstaver.

Lærerpersonalet.

Under Udgivelsen af forrige Aars Program blev Adjunkt Andresen, der havde været Lærer ved Skolen siden 1868, beskikket til Præst ved Straffeanstalten ved Horsens. I hans Sted konstitueredes d. 1. Aug. 1876 Cand. philol. Søren Sørensen som Adjunkt og tiltraadte sin Virksomhed ved det nye Skoleaars Begyndelse. Adjunkt H. Skeby, der var konstitueret til Adjunkt Novbr. 1875 i Adjunkt Dam-

borgs Sted, men havde Permission i Resten af Skoleaaret for under et Ophold i Frankrig at uddanne sig i det franske Sprog, overtog sin Gjerning ved Skolen ved Begyndelsen af indeværende Skoleaar og fik under 21de Januar fast Ansættelse. Under 28de April 1877 blev Adjunkt Schousboe udnævnt til Sognepræst for Landet Menighed paa Taasinge og fratraadte sin Gjerning her ved Skolen før Pintseferien. Han havde været Lærer her fra 1866 og i al den Tid, med Undtagelse af et Aar, hvor han var fraværende med Permission, beklædt det ansvarsfulde Hverv som Tilsynshavende for Skolens mindste Disciple.

Disciplene.

Efter den offentlige Prøve i 1876 afgik herfra til Universitetet: Georg Bruun, Christian Andersen, Emil Fangel, Carl Friderichsen, Ferdinand Kolbye, Georg Reumert, Søren K. Nielsen samt efter extraordinær Examen i Januar 1877 Sophus Müller.

Fremdeles udgik efter endt Examen Peder Foldberg og Valdemar Jensen af fjerde Klasse med samme Ret, som om de havde taget Realafgangsexamen af højere Grad. Før eller ved Skoleaarets Slutning udgik af tredie Klasse Carl Philip for at blive Landmand, af anden Klasse Niels Brorson, Valdemar Tegner, Alfred Prior og Ulrik Jensen (Landmand), og af første Klasse H. Meincke og Niels Finsen.

Ved Optagelsesprøven kom 30 nye Disciple til, deriblandt 3 skolesøgende, saa at Herlufsholm begyndte Skoleaaret 1876—77 med 112 Disciple og desuden 6 skolesøgende.

I Skoleaaret ere udmeldte af sjette Klasse Henrik Hansen, af anden Klasse Eigil Jensen og af de nyoptagne Johannes Vogelius (formedelst Sygdom), af første Klasse Louis Kastrup, Christian Lommer, Henrik Weeke, samt af de nyoptagne Mathias Friedrichsen, af Forberedelsesklassen Holger Blicher samt af de nyoptagne Valdemar Sebbelov og Niels Jessen.

Skolen tæller saaledes ved Mai Maanedes Udgang 108 Disciple (af hvilke 6 ere skolesøgende), som her opføres efter den Plads, de indtage i Klasserne efter Gjennemsnitspladsen i Aarets første 8 Maaneder, VI og V Klasse efter Udfaldet af Halvaarsprøven. Faderens Stand er anført i Parenthes. De nyoptagne Disciple betegnes med *; deres Fødselsaar og -Dag ere tilføjede. De skolesøgende Disciples Numre ere satte i Parenthes.

Dimittenderne.

1. N. Aage Gad (afd. Kancelliraad G., By- og Herredsfoged i Thisted).
2. Vilhelm A. Albeck (afd. Farver A. i Assens).
3. Axel H. Bille-Brahe (Kammerherre, Stiftamtmand, Baron B.-B., Kmdr. af Dbg. og Dbm.).
4. Carl L. Johansen (afdøde Pastor J. til Vridsted i Jylland).

5. Holger Sehested (Hofjægermester de S. til Broholm, Rdr. af Dbg. og Dbm.).
6. Julius Jespersen (afd. Pastor J. til Hundslund i Jylland).
7. H. Christian Selmer (Pastor S. i Fensmark).
8. Johannes J. V. Hansen (Pastor H. i Hammer).
9. Frederik P. G. Salicath (Borgmester S. i Storeheddinge, Rdr. af Dbg.).
10. Carl J. M. Hansen (afd. Kaptain H.)
11. Tage E. Schack (afd. Pastor S. til Hersted-Øster og Vester).
12. Adolph L. Hansen (Skomagerm. H. i Stubberup*).

V Klasse.

1. J. Oskar N. Johansen (Barber J. i Korsør).
2. Constantin Brun (Oberst B. i Kjøbenhavn, Rdr af Dbg. og Dbm.).
3. Peter Nansen (Pastor N. i Næstved).
4. C. E. Valdemar Joost (Lærer J. i Gammel-Haderslev).
5. Constantin Kjær (Cand. philol. K.; Stedfader Overlæge Salicath i Faaborg).
6. Eggert Johnsen (Assistent J. ved den grønlandske Handel paa Egedesminde).
7. J. Christian D. Riis (Postmester R. i Vordingborg)
8. Just S. Schwarz (Pastor S. i Vithen i Jylland).

IV Klasse.

1. L. Chr. Gabriel Tryde (Kordegn, Lærer T. Holbæk).

---

*) Indtager denne Plads som syg ved Halvaarsprøven.

2. F. Ferdinand Munck (Pastor M., Sognepræst paa Herlufsholm).
3. Jacob L. H. Grønbeck (Proprietair G. i Kjøbenhavn).
4. Victor Kolbye (Justitsraad K., Stenhus ved Holbæk).
- (5) J. Georg Forchhammer (Skolens Rektor).
6. Valdemar Lange (Pastor L. i Vordingborg).
7. Oskar F. Müller (afd. Proprietair M.)
8. Julius J. Lind (Sekretair, Graver L. i Kjøbenhavn).
9. Carl J. F. Bülow (afd. Fuldmægtig v. B.; Væрге Kammerjunker v. B., Inspekteur ved Klasse-lotteriet.)

III Klasse.

1. Christian Bærentsen (Handelsmand B. paa Færøerne).
2. Hans Pedersen (Bolsmand P. i Bendsløv).
3. Arne J. Poulsen (Pastor P. i Karleby paa Falster.)
- 4*. Christian A. Jensen (Kjøbmand J. i Haderslev),
f. 28de September 1860.
5. Georg F. L. Sarauw (Forstraad S., Petersværft).
6. Asmus S. Askov (Skrædermester A. i Aabenraa).
7. Mathias Friderichsen (Borgmester F., Vordingborg, Rdr. af Dbg.).
8. Hans B. Jansen (Kammerassessor J., Toldforvalter i Assens).
9. Hjelmer Lind (Herredsfoged L. i Hjørring).
0. Vilhelm J. M. Øhlenschlæger (Pastor Ø. i Sørby-magle).

11. Vilhelm K. Leifer (Exam. juris L., Herredsfuldmægtig i Nykjøbing p. F.).
12. Andreas P. R. Jørgensen (Pastor J. i Førsløv).
13. L. Martin M. Christensen (Proprietair C. i Kjøbenhavn).
14. Christian Blom (afd. Herredsfuldmægtig B.)
15. Rowland H. H. Grøn (Grosserer G. i Kjøbenhavn. Rdr. af Dbg.).
16. Johannes B. Brøchner (afd. Professor, Dr. philos. B.)
17. Carlo V. H. S. Gyldenfeldt (afd. Kapitain G.).
18. Carl Steenstrup (Ritmester S. i Næstved, Rdr. af Dbg.).
- 19*. J. A. L. Otto Wolff (Overauditeur W. i Kjøbenhavn), f. 19de Juli 1861.

II Klasse.

1. Stephan P. C. Nandrup (Kjøbmand N. i Næstved)
2. Valdemar Vilstrup (Sognepræst, Seminariefors­tander V. i Ranum).
3. Henrik C. Petersen (Pastor P. i Kværndrup).
4. P. Louis H. Jørgensen (Korpslæge J. i Helsingør. Rdr. af Dbg.).
5. Arent H. Hunderup (Provst H. i Egitslevmagle)
6. Laurits J. O. Jensen (Forpagter J., Harrestedgaard)
7. Peter C. Callesen (Kjøbmand C. i Aabenraa).
8. Georg P. U. Wilhjelm (Godsejer W. til Orenæs Falster).
9. F. Emil F. J. Arps (Kjøbmand A. i Flensborg).
10. Carl C. S. Christensen (Skolelærer C. i Snertinge)
11. Carl J. Brorson (Korpslæge B. i Helsingør).

- 12*. Axel G. V. Petersen (Consul og Kjøbmand P. i Holbæk), f. 22de Maj 1863.
13. Henry V. Jastrau (Kapitain J., Slotsforvalter paa Fredensborg).
- 14*. T. Villiam Schwarz (Broder til Nr. 8 i V Kl.), f. 29de April 1862.
15. Carl F. Ahlefeldt-Laurvigen (Hofjægermester, Greve A.-L. til Møllerup i Jylland).
16. Carl A. T. F. Bühring (afd. Particulier B.)
17. Bernhard Koch (Partikulier K., Fredensgaard ved Aarhus).
- 18*. Viggo Tutein (Proprietair T. til Høgholt i Vendsyssel), f. 25de November 1863.
- 19*. Sofus M. Carstens (Justitsraad, Herredsfoged C. i Ærøskjøbing), f. 11te Februar 1864.
1. N. C. Leonor Pedersen (Kjøbmand P. i Sæby).
2. E. F. C. Johannes Langhoff (Professor L., Sognepræst til Bødstrup, Provst, Rdr. af Dbg.).

De to sidste have været fritagne for Undervisningen Latin.

I Klasse.

1. F. C. Georg Frisch (afd. Proprietair F.)
2. N. Valdemar Hansen (kgl. Skovrider H. paa Dæmpegaard i Nordsjælland).
3. Christian D. T. Saugmann (Godsforvalter S. paa Corselitze).
- 4*. Frederik Knudsen (Jernbane-Entrepreneur K. i Kjøbenhavn), f. 27de Maj 1864.
- 5*. Johannes J. V. H. Find (Pastor F. i Allerslev), f. 12te October 1864.

6. Olaf Lange (Pastor L. paa Fæmø).
7. Peter L. Ingerslev (prakt. Læge I. i Præstø).
8. Thorvald C. Gad (Godsforvalter G. paa Gundersløvholm).
- 9*. Thomas R. Segelcke (Brænderiejer S. i Hjørring) f. 17de Maj 1863.
10. M. Fedor Brorson (Broder til Nr. 11 i 2den Kl.)
11. Bertel C. Veibel (Skolelærer V., Overlert, Sønderjylland).
- (12*) Carl G. G. Jørgensen (Godsejer J., Tiselholt Fyen), f. 5te Februar 1864.
- (13) Herman A. Hertz (Økonom H. paa Herlufsholm)
14. C. Vilhelm Rossing (Forpagter R. paa Liselund)
15. Alfred A. F. Giellerup (Toldktl. G. paa St Thomas).
16. J. Otto G. Larssen (Skibsfører L. i Malmø).
17. Carl G. Leifer (Broder til Nr. 11 i 3die Kl.)
18. L. George C. Grøn (Broder til Nr. 15 i 3die Kl.)
- (19) W. Ove H. G. Hoff (Adjunkt H., Herlufsholm).
- 20*. Troels C. C. Smith (Justitsraad, By- og Herreds foged S. i Rødby), f. 19de September 1864.

Forberedelsesklassen.

- 1*. Christian P. E. Sarauw (Broder til Nr. 5 i 3die Kl.), f. 19de September 1865.
- 2*. Jacob S. Hansen (Kjøbmand H. i Holbæk), f. 13de Februar 1865.
3. Hans S. Hedemann (Proprietair H. til Nyhol ved Skive).
- 4*. Valdemar Boberg (afd. Sognepræst B.), f. 30te September 1865.

- 5* H. Ditlev Fabricius (Proprietair F. i Valby), f. 7de Juli 1864.
- 6*. Alexis Michelsen (afd. Kapitain M. i Søetaten), f. 17de Juli 1865.
- 7*) Einar Hallager (Godsforvalter H., Herlufsholm), f. 16de Maj 1866.
- 8*. Vilhelm F. Ahlefeldt-Laurvigen (Broder til Nr. 15 i 2den Kl.), f. 11te September 1864.
- 9*. Axel J. Ulrich (Prokurator og Branddirekteur U. i Randers), f. 23de November 1864.
10. Thorkild Saurbrey (Kapitain, Stationsforstander S. i Korsør).
- 11*. Axel J. Hansen (Broder til Nr. 2 i 1ste Kl.), f. 23de April 1865.
- 12*. Vilhelm Munck (Broder til Nr. 2 i 4de Kl.), f. 24de Juli 1865.
- (13*) Aage G. Jørgensen (Broder til Nr. 12 i 1ste Kl.), f. 1ste April 1865.
- 14*. Peter B. Smith (Gaardmand S. i Sønderjylland), f. 4de September 1863.
- 15*. Victor C. Hofman-Schmidth (afd. Lieutenant Hofman-S.), f. 3die Maj 1864.
16. G. Harald B. Bruhn (afd. Handelsfuldmægtig B.).
17. Robert W. Ørum (Kommissionair Ø. i Sæby).
- 18*. F. Adolf Weeke (Kjøbmand W. i Næstved), f. 21de November 1865.
- 19*. Frands Frandsen (Bager F.), f. 11te November 1863.
-

Det **aarlige Kontingent** for en Discipel paa Herlufsholm er 480 Kroner som Vederlag for Undervisning, Bolig, Kost, Vask, Belysning og Brændsel, Sygdomstilfælde Lægehjælp og Medicin.

Nye Disciple optages ikke i Skoleaarets Løb. **Anmeldelser om Aspiranter** til de Pladser, der blive ledige ved Slutningen af Skoleaaret, indsendes til Stiftelsens Forstander, Hs. Excell. Gehejmerraad Hall, inden Udgangen af Maj Maaned; foruden Drenge fulde Navn og Fødselsdatum maa deri opgives hvad han har læst, og hvilken Klasse han forberedes til.

Der turde være Anledning til at gjøre Forældre og Værger opmærksomme paa, at Udmeldelser altid maa tilstilles Rektor inden Udgangen af den Maaned, hvori Disciplen skafforlade Skolen; for enhver Discipel, der ikke er udmeldt inden den 1ste i en Maaned, maa denne Maanedes Kontingent betales. Udmeldelser i Juleferien bør altsaa tilstilles Rektor inden December Maanedes Udgang og i Sommerferien inden Juli Maanedes Udgang.

Skolen og Opdragelsesanstalten.

Herlufsholms Skole er ingen Realskole naar det altsaa viser sig, at en Discipel ikke egner sig til at studere eller ikke er bestemt dertil, er han ingen Plads ikke her. Det kan ikke undgaaes, at Disciple optages i Forberedelsesklassen, som i Aarets Løb

vide sig ikke at have Anlæg til Studierne, men i saa Fald gjør Skolen Forældre eller Værger indtrængende og gjentagende opmærksomme derpaa. Noget lignende hændes ogsaa med Disciple i første Klasse, hvor Latinundervisningen begynder. For dog at komme de Forældre imøde, som ikke ønske at skifte Skole for en ganske kort Tid, men ville afslutte Disciplens Skolegang med Konfirmationen, er der i Aar indrettet et Realkursus i anden Klasse, hvorom følgende Rundskrivelse meddeler Oplysning:

„Uagtet Herlufsholms Skole er en studerende Skole og ikke optager Realdisciple, kan det dog ikke undgaaes, at ikke faa Disciple under Skolegangen vise sig mindre vel skikkede til Studeringerne. Dette vil navnlig træde frem efter første eller andet Aars Latinlæsen, ved Udgangen af første Klasse eller i Løbet af anden Klasse. For saadanne Disciple, der enten for Latinens Skyld ikke vilde kunne opflyttes fra første Klasse, eller som maa sidde paa andet Aar i anden Klasse, er der paatænkt i Latintimerne at give Undervisning i Dansk, Tysk, Regning, Skrivning og Tegning; men Skolen paatager sig ikke at føre denne Undervisning ud over den ene Klasses — anden Realklasses — Grændser. Forsaavidt det derfor maatte ønskes, at N. N. skulde fritages for Latin-Undervisningen, vilde jeg snarest muligt bede mig underrettet derom og henstille, om der maatte være Anledning til at lade ham konfirmere i denne Klasse, for at han derfra kunde gaa over i praktisk Virksomhed eller fortsætte Realundervisningen andetsteds.“

I Aar har denne Undervisning været benyttet af

to Disciple, der begge ville forlade Skolen ved Skoleaarets Udgang.

Undervisningen er forøvrigt beregnet paa fuldstændig Gjennemførelse af begge de ved Lov af 1ste April 1871 fastsatte Retninger for den lærde Skole, den matematisk-naturvidenskabelige og den sproglig-historiske. Skolen bestaaer saaledes foruden Forberedelsesklassen af 6 etaarige Klasser (I—VI). Af de 12 Dimittender have de to valgt den matematisk-naturvidenskabelige Retning. I V Klasse er der 2 Disciple, der have valgt den matematisk-naturvidenskabelige Retning, i IV Klasse 5, i III Klasse 6.

Fra Begyndelsen af afvigte Skoleaar fik øverste, sjette Klasse, Bolig i den nye Museumsbygning. Antallet af Disciple, der tidligere havde været 105 som Maximum, blev nu sat til 100 paa den gamle Skolebygning foruden det aarlig vaxlende Tal af sjette Klasses Disciple, saaledes at det i Aar har været som Maximum 112 Disciple ved Skoleaarets Begyndelse. Om Indretningen af de nye Lokaler er ovenfor talt. I Anledning af Omflytningen og den dermed forbundne Omordning af sjette Klasses Forhold udstedtes følgende Rundskrivelse:

„Ved den Omordning, hvorved sjette Klasse har faaet anvist Bolig i den nye Museumsbygning, er der først og fremmest tilsigtet at forskaffe Disciplene større Arbejdsro i det sidste Aar. Medens de komme til at staa under særligt Tilsyn af den Lærer, der faaer Bolig sammesteds — for Tiden Adjunkt Hasselager —, og de, som før, ere bundne af Skolens almindelige Love, ønsker man dog tillige at give

disse Skolens ældste Disciple en noget friere Stilling, hvorved der, uden at Skolen taber dem af Sigte, kan dannes en lempeligere Overgang til det fri og ubundne Universitetsliv. I saa Henseende tillader jeg mig at henlede Deres Opmærksomhed paa, at Skolen allerede tidligere har tilladt øverste Klasses Disciple efter deres Forældres og Værgers Ønske at være deres egne Udlæggere. Jeg skulde ikke have noget imod, at denne Ordning blev Regel, saaledes at Hjemmet efter Raadførsel med Skolen fastsatte en Sum, hvormed Disciplen i dette sidste Aar skulde bestride alle sine løbende Udgifter, og at denne Sum, fordelt kvartalsvis, sendtes til den Lærer, som Hjemmet maatte ønske skulde have et ledende Tilsyn med Disciplens Pengevæsen, — ordentligvis den Lærer, der har det særlige Tilsyn med Klassen. Denne Lærer udbetaler da Pengebeløbet helt eller delvis efter Disciplens Ønske, og vil derved faa Lejlighed til gennem Samtale at erfare, hvorledes han har ordnet sine Sager, og efter Evne forvise sig om, at han ingen Gjæld har. Som Terminer til Indbetaling skulde jeg foreslaa den 15de Aug., 15de Nov., 15de Febr. og 15de Maj.

Skulde denne Form, hvorved Disciplen vænnes til at omgaaes Penge og beregne sine Udgifter og Indtægter, tiltale Dem, vilde jeg inden Feriens Slutning bede mig Deres Bestemmelse om, hvor stort et Beløb, De havde tænkt at give N. N. og hvem De maatte ønske, skulde være hans Tilsynsmand. I modsat Fald vilde jeg bede om en Udtalelse af, at De ønsker at den Lærer, der har Tilsyn med Klassen,

eller muligvis en anden Lærer, bliver Udlægger for ham.“

Med Hensyn til sjette Klasses Disciple ere følgende reglementariske Bestemmelser vedtagne:

„De trykte Tillæg 1—8 til Lovene forblive uforandrede (den i § 8 omtalte Meddelelse gjøres dog Læreren og kun, naar han er bortrejst, den inspektionshavende Lærer).

1. Disciplene i sjette Klasse staa under særligt Tilsyn af den Lærer, som har Bolig i Museumsbygningen, uden at derfor Forholdet til de andre Lærere løsnes.
2. De Disciplene anviste Værelser fordele de imellem sig efter den Orden, som de have erholdt ved Oprykningen fra femte Klasse.
3. Al Støj og højrøstet Tale, der kan forstyrre Læseroen, er forbudt paa Kamrene og Gangene. Musikalske Øvelser og Sang maa kun finde Sted med Lærerens Samtykke.
4. I Skolens Fritimer er det Disciplene af femte Klasse tilladt at besøge sjette Klasses Disciple paa deres Kamre; mindre Disciple kun med Lærerens Samtykke. Imod andre Besøgere der virke forstyrrende for den enkelte eller samtlige Disciples Læsere, vil Læreren indskride.
5. Den daglige Orden er indtil 1ste Maj den samme som for den øvrige Skole. Disciplene vækkes betimelig af Tjeneren og indfinde sig reglementeret paaklædte ved Morgenlovsangen. Maaltiderne nydes ligesom hidtil med de øvrige Disciple; dog vil det kunne tillades Klassen af og

til efter Rektors nærmere Bestemmelse samlet at nyde sit Aftensmaaltid paa et dertil bestemt Værelse. Smørrebrød og Øl samt, om saa ønskes, kogt Vand og Fløde vil da blive ydet af Skolen; for The og Sukker maa Klassen selv sørge. Ingen Afvigelse fra den fastsatte Anretning eller Spisetid maa finde Sted uden Lærerens Samtykke. Hvergang Klassen ikke er tilstede ved Skolens Aftensbord, maa den inspektionshavende Lærer underrettes derom ved Middagsbordet.

6. Sjette Klasses Disciple have Tilladelse til at spille Kort Friaftener om Vinteren (1. Okt.—30te April) efter Aftensbordet. Til at indbyde fremmede Gjæster hører Lærerens Tilladelse. Om Penge eller Værdigjenstande maa der selvfølgelig aldrig spilles.
7. Det er Disciplenes Pligt at holde over Renlighed og Orden i de dem anviste Kamre ligesom paa Sove- og Vaskesalen under Lærerens Tilsyn. Enhver er ansvarlig for den Skade, som han ved Uagtsomhed eller Kaadhed maatte tilføje Kamrene og det deri værende, Skolen tilhørende, Inventarium. Anmeldelse om saadan Skade maa Vedkommende strax gjøre saavel til Læreren som til Inspektøren eller Viceinspektøren.
8. Efter første Maj er det Disciplene af sjette Klasse tilladt at sidde oppe ud over den almindelige Sengetid; dog at der er fuldstændig Ro Kl. 10, og at alle skulle være i Seng Kl. 11 $\frac{1}{2}$.

Forpligtelsen til at møde ved Morgenlovsang bortfalder. Det er Disciplene tilladt at sove 1 Time længere end den øvrige Skole. Det kan tillades Klassen at nyde sit Morgenmaaltid ligesom ogsaa Aftensmaaltidet hver Dag paa Fællesværelset. Ved Morgenmaaltidet yder Skolen kogt Mælk og Smørrebrød og, om ønskes, kogt Vand; for Kaffe og Sukker maa Klassen selv sørge. Naar Skolegangen er ophørt, vil ogsaa Nimaden og Femmaden kunne hensættes i Fællesværelset. Intet Maaltid maa uden Lærerens Samtykke nydes paa Kamrene. Ved Maaltiderne maa der ikke ryges og ingen Gjæster medtages“.

Herlufsholm Skoles særlige Stilling som Opdragelsesanstalt, der har en dobbelt Opgave som Skole og som Hjem, har gjort Savnet af al **Religionsundervisning** ud over tredje Klasses Udgang, hvor den efter den kgl. Anordning af 5te August 1871 afsluttes, dobbelt følelig. Efter Stifternes Bestemmelse er Herlufsholm et bestemt udpræget christeligt Hjem; vi begynde og ende vor Dag med Lovsang; vi indlede og slutte Maaltidet med Bøn o. s. v. Hvis Skolen derfor ikke udfylder sin Opgave som vejledende de Unge til den nødvendige Christendomskundskab, maa Herlufsholm som Hjem træde udfyldende til. For at naa et saadant Maal har Herlufsholms Præst, Pastor Munck, i de to sidste Aar efter Raadførsel med Rektor en Aften ugentlig i Vintertiden samlet de

Disciple af de tre øverste Klasser, som have ønsket at deltage, i sit Hjem. I Vinteren 1875—76 læste Pastor Munck et Afsnit af Matthæus's Evangelium, i sidste Vinter har han fortællende gennemgaaet et Afsnit af Reformationens Historie. Efter Pastor Muncks Ønske har Deltagelsen i disse Sammenkomster været fuldkommen frivillig.

Der har været ført levende Forhandlinger om ad officiel Vej at føre Religionsundervisningen tilbage til de øverste Klasser, og Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet har nu taget Sagen i sin Haand. Hovedvanskeligheden ligger i at faa Plads til Religionsundervisningen indenfor det lovbestemte Timetal. Skulde den endelige Ordning lade vente paa sig, har Pastor Munck lovet ogsaa i den forestaaende Vinter at samle de tre ældste Klassers Disciple hos sig, og jeg er overbevist om, at Forældre og Værger ville være taknemmelige herfor.

Uagtet **Hebraisk** er bortfaldet som Examensfag i de lærde Skoler, tilbyder Herlufsholm dog bestandig Undervisning deri. Den er ogsaa hidtil hvert Aar benyttet af enkelte Disciple baade i femte og sjette Klasse; men Udholdenheden har stadig været i Aftagende og Ønsket om at afslutte Undervisningen fremkommer tidligere og tidligere. Jaar er Undervisningen baade i femte og sjette Klasse endt ved Nytaar.

Gymnastiken som ifjor.

Skydning. I IV Kl. begyndes de til Skydning forberedende Øvelser, og hver Elev afgiver omtrent 25 Skud med Salonbøssen. I V og VI Kl. finder Skarpskydning Sted paa 100, 150 og 200 Alens Afstand, en Time ugentlig i Maanederne September, Oktober, April og Maj, naar Vejret tillader det. Skiven er den for Hæren reglementerede (Skyde-Reglement for Fodfolket Fig. 5).

Svømmeundervisningen som ifjor.

Aarsagerne til Fritagelser, som have strakt sig ud over 5 paa hverandre følgende Undervisningstimer, ses af følgende Liste:

Sygdomme i Nervesystemet	1
-- Aandedrætsorganerne	2
— Blodcirkulationsorganerne	1
— Underlivsorganerne	2
— Overextremiteterne	„
— Underextremiteterne	4
Forskjellige ydre Betændelser	2

Elevantallet paa **Snitteskolen** har i Skoleaaret 1876—77 været: 42 i Oktbr., 44 i Novbr., 40 i Decbr., 34 i Januar, 24 i Februar, 22 i Marts. De fire Fripladser have været tildelte Disciplene Hans Pedersen, Eigil Jensen, Carl Christensen og Georg Frisch. Undervisningen i Snedkerarbejde er bleven benyttet af 7 Disciple.

I indeværende Skoleaar have Fagene været fordelte paa følgende Maade:

	Ugentlig.
Rektor Forchhammer Latin i VI og V, 1 Time (Dansk) med Mathematikerne i VI og V Klasse samt Geografi i Fbkl.	16 Timer
Overl., Inspect. Leth Dansk i III, II og I	9 —
Overl. Kielsen Græsk i VI og V, Latin i V og III.	23 —
Overl. Neergaard Hebraisk i VI og V, Naturhistorie i IV—I samt Fbkl., Geo- grafi i IV—I	21 —
Adj. Mossin Mathematik i III og II, Na- turlære i VI S og V S, Historie i IV—II	24 —
Adj. Hoff Dansk, Engelsk og Oldnor- disk i VI og V, Tydsk i IV og II, Hi- storie i I og Fbkl.	23 —
Adj. Schousboe Religion i III—I og Fbkl., Latin i I, Regning i Fbkl.)* .	18 —
Adj. Hasselager Historie i VI og V, Græsk i IV og III, Latin i IV . . .	24 —
Adj. Petersen Naturlære i VI M, V M, IV og III, Mathematik i VI M, V M,	

---

*) Efter Pintse overtog Pastor Munk Timerne i Religion, Rektor 5 Timer i Latin, Inspektør Leth en Time i Dansk; Regning delte Adjunkt Mossin og Adjunkt Petersen.

	Ugentlig.	
IV, geometrisk Tegning i VI M, V M, IV, III og II R	30	—
Adj. Markman Fransk i III og II. samt (med Assistenten) Gymnastik m. m. i alle Klasser	24	—
Adj. Skeby Fransk i VI—IV, I og Fbkl., Mathematik i I	24	—
Konst. Adj. Sørensen Dansk i IV og Fbkl., Tydsk i III, I og Fbkl., Latin i II .	23	—
Tegnel. Bertelsen Skrivning og Tegning i II—I og Fbkl.	10	—
Organ. Hoffman Sang i hele Skolen . .	4	—

I Sangundervisningen deltage alle de Disciple, der have Stemme, stemmevis en Time om Ugen; Løverdag Eftermiddag Kl. 5—6 holdes Fællessang.

I særskilte Timer (20 om Ugen) giver Skolens Musiklærer, Organist Hoffman, Undervisning i Instrumentalmusik til de Disciple, der ytre Lyst og Anlæg i denne Retning.

Fagenes ugentlige Timetal i de forskjellige Klas-
ser sees af følgende Tabel:

	VI.	V.	IV.	III.	II.	I.	Fbkl.
Dansk (Oldnordisk) . . .	4 (1)	4 (1)	2 (1)	2 (1)	2 (1)	3	4
Latin	8	9	7	7	8	6	—
Græsk	6	6	5	5	—	—	—
Fransk	(1)2(2)	3 (2)	3	3	3	3	5
Tydsk	—	—	2	2	2 (3)	2	4
Engelsk	2	2	—	—	—	—	—
Religion og Bibellist.	—	—	—	2	2	2	2
Historie	4	3	2	2	2	2	2
Geografi	—	—	2	1	2	2	2
Mathematik og Regning	(8)	(8)	5	5	5 (2)	5	4
Naturlære	3 (5)	3 (5)	(3)	(2)	—	—	—
Naturhistorie	—	—	2	2	2	2	2
Skrivning	—	—	—	—	1	2	3
Tegning	(2)	(2)	(1)	(2)	1 (2)	1	2
Sang	2	2	2	2	2	2	2
Gymnastik osv.	3	3	3	3	3	3	3
Sum	35.	35.	35.	36.	35.	35.	35.
(Hebraisk . . . . .)	2	2)					

VIM og V M have været forenede i de 5 Naturlæretimer
og i 4 Matematiktimer; ligeledes have Timerne i geometrisk
Tegning været fælles for VI, V og III.

Øversigt

over Skolens Arbejde fra 15de August 1876 til Juli 1877.

Dansk (Svensk; Oldnordisk).

- VI Kl. Den danske Literaturhistorie fra de ældste Tider (til Oldtiden benyttet B. Hoff's „Hovedpunkter“) indtil det lærde Tidsrum; fra det 19de Aarhundrede indtil 1840. 17 Stile. Alle Disciple paa to nær have holdt Foredrag over selvvalgte Æmner.

Oldnordisk. Wimmers Læsebog forfra til S. 104. Iversens Formlære med adskillige Tilføjelser især til de svage Verber.

- V Kl. Den danske Literaturhist. fra de ældste Tider indtil det 19de Aarh. Som Grundlag er benyttet B. Hoff's „Hovedpunkter“ og Hammerich's „Overblik“. Hver af Disc. holdt et Foredrag over et selvvalgt Æmne. 19 Stile. — Af og til Svensk efter Hammerich's Læsestykker.

Den ugentlige Time med Disciplene i VI og V Klasse af den math.-natur. Afdeling benyttet til Læsning af græsk Mythologi under Benyttelse af forskellige Billedværker og Indførelse i den græske Literatur ved Oplæsning af græske Digterværker i dansk Oversættelse

Oldnordisk. Wimmers Læsebog S. 1—35. Sammes Formlære.

- IV Kl. Der er givet en Øversigt over Literaturhistorien med Oplæsninger; navnlig er der dvæ

let ved Saxo og Holberg. Klassen har skrevet 2 Stile om Maaneden. Den ugentlige Separattime med den matematisk-naturvidenskabelige Afdeling er benyttet til Oplæsning af Kalidasa's Sakuntala, oversat af Hammerich, samt Iliaden og Odysseen, med de fornødne Forklaringer.

III Kl. Den nordiske Mythologi er gennemgaaet, dels ved Oplæsning, dels ved Fortælling. Oplæst for Klassen den største Del af Nordens Guder, Hakon Jarl, Axel og Valborg, desuden enkelte Sagastykker efter Winkel Horns: Billeder af Livet paa Island, samt meddelt Ewalds Levnet, dels ved Fortælling, dels ved Oplæsning. I den særlige Time med Matematikerne er den græske Mythologi gennemgaaet, dels ved Oplæsning, dels ved Fortælling; der er desuden forelæst 5 Sange af Odysseen samt udvalgte Stykker af Herodot. Klassen har skrevet 25 Stile.

II Kl. Den ene ugentlige Time har været anvendt til Stil; Klassen har skrevet 32 Stile, mest af beskrivende og fortællende Indhold, enkelte Gange Oversættelser fra Tydsk og Fransk; den anden Time er brugt til prosaisk og poetisk Læsning, samt til Indøvelse af Grammatiken, Retskrivningen og Skilletegneses rette Brug.

I Kl. Pio og Wimmer: Dansk Læsebog for Mellemlasserne er benyttet til Oplæsning og Analyse; Bojesens Sproglære til § 57 er læst og

repeteret, og endel Digte ere lærte udenad. Korlæsning er jevnlig benyttet. Klassen har skrevet 45 Stile, de fleste have været Diktatstile; desuden lette Oversættelser fra Tydsk og Gjenfortællinger.

- Fbkl. Pio og Wimmers Læsebog for Mellemlklasserne er benyttet til Oplæsning, Gjenfortælling og Analyse. Bojesens danske Sproglære. Nogle Digte ere lærte udenad efter Læsebogen. I Almindelighed ere 3 Stile om Maanedens Gjengivelser af Smaafortællinger eller efter Diktat, skrevne paa Klassen.

Latin.

- VI Kl. Dimittenderne opgive: Ciceros Cato major og Laelius, Seneca de constantia sapientis Ciceros Taler pro Milone og pro Ligario Livius' 33te Bog, Tacitus' Annaler 1ste Bog i Bricka's og Thomsens Udvalg, Udvalg af Horats' Oder, Brevene med ars poetica, Virgils Æneide 1ste og 4de Bog. Cursorisk er Aarets Løb læst Livius' 34te Bog og Salustius Jugurtha c. 70 Kapitler.

Gjennemgaaet Tregders Literaturhistorie Bojesens Antiquiteter, og Syntaxen efter Madvigs Grammatik, skrevet en Version om Ugen

- V Kl. Ciceros Cato major, de fire katilinariske Taler, Livius' 23de Bog og, cursorisk, 4de og 6te Bog af Cæsars galliske Krig, Virgils Æneide 2den og 3die Bog, Udvalg af Horats' Oder. Efter Madvigs Sproglære Formlære

og Kasuslæren. 1 Version om Ugen, skrevet paa Klassen, i Reglen hver Uge en mundtlig Stil. Bojesens romerske Antikviteter.

IV Kl. Ciceros Tale for S. Roscius Amerinus. Cæsars galliske Krig 6te Bog. Livius' 22de Bog Kap. 31—61. 800 Vers af Ovids Metamorphoser efter Blochs Udvalg. Madvigs forkortede Sproglære repeteret. En eller to Stile ugentlig paa Klassen.

III Kl. 4de Bog af Cæsars galliske Krig, 1ste catilinariske Tale og 6 Kap. af den 3die; 60 Hexametre lærte udenad. Madvigs Grammatik § 16—161 og 177—260. 60 Stile, alle skrevne paa Klassen.

II Kl. 30 Kapitler af 1ste Bog af Cæsars galliske Krig. Det halve af Forchhammers Stiløvelser med det tilsvarende i Grammatiken. Formlæren repeteret, Verberne dog kun, efterhaanden som de ere forekomne i det læste. 1—2 Stile om Ugen.

I Kl. Forchhammers Læsebog er læst og repeteret. Det tilsvarende af Bøjningslæren efter Madvigs Sproglære; Øvelsen i Stil en Gang om Ugen har bestaaet i Oversættelse dels af Læsebogens danske Stykker, dels af Exempler, dannede af Læreren.

Græsk.

VI Kl. Dimittenderne opgive: Odysseens 4de og Iliadens 1ste, 6te, 7de og 9de Bog, af Tregders Anthologi 330 Vers, Herodots 7de Bog

- Kap. 201—39 og 8de Kap. 40—144, Bergs Udvalg af Thukydid S. 2—17 og 23—45, med Forbigaaelse af de større Taler, Platons Sokrates' Apologi og Kriton, Thriges Udvalg af Platon S. 1—10, 27—30, 51—55 og Demosthenes' 2den olynthiske Tale, Talen om Frenden og 2den mod Philip.
- V Kl. Odysseens 1ste og 2den Bog, Iliadens 1ste og 9de og, kursorisk, Odysseens 6te, 7de og 8de; Bergs Udvalg af Thukydid S. 2—16, 80—85 og 140—151. Enkelte Dele af Bergs Formlære og 4de Kapitel af Tregders Mythologi.
- IV Kl. Xenophons Anabasis 1ste Bog. Homers Odyssee 1ste Bog. De 3 første Kapitler af Tregders Mythologi. Bergs Formlære.
- III Kl. Bergs lille Forskole til Læsning af Græsk og de tilsvarende Afsnit af Bergs græske Formlære. De to første Kapitler af 2den Bog af Xenophons Anabasis.

Fransk.

- VI. Kl. Erckmann-Chatrian, Histoire d'un conscrit de 1813 (100 Sider), Augier, Philiberte. Kursorisk: Erckmann-Chatrian, Waterloo (250) og Aug. Thierry, Récits des temps mérovingiens; Garrigues Sproglære, Ordføjningslæren med en Del Forbigaaelser. 60 Stile.
- V Kl. Erckmann-Chatrian, Histoire d'un conscrit de 1813 (310 Sider). Kursorisk: O. Feuillet, Le roman d'un jeune homme pauvre og J.

Sandeau: Mlle de la Seiglière. Garrigues Sproglære, Ordføjningslæren med Forbigaaelser. 35 Stile. Matematikerne af VI og V have sammen læst adskillige Afsnit af Demogeot, Histoire de la littérature française samt Molière: L'Avare og Les Fourberies de Scapin.

IV Kl. Af Sicks franske Læsebog for de højere Klasser 100 Sider. Kursorisk: Mme de Girardin, La joie fait peur og Voltaire, Charles XII. (300 Sider). Stadige Øvelser i mundtlig Stil. Garrigues Sproglære, Formlæren.

III Kl. Af Sicks franske Læsebog for de højere Klasser er læst 56 Sider. Mérimée, Colomba, gennemgaaet kursorisk. Garrigues Formlære samt enkelte Regler af Syntaxen. 30 Stile.

II Kl. Af Sicks Læsebog for Mellemlasserne er læst 70 Sider. Garrigues, Formlæren. 40 Stile. (Diktatstile iberegnete).

I Kl. Af Sicks Læsebog for Mellemlasserne er læst 50 Sider samt lært nogle Vers udenad. Formlærens Skema efter Garrigues. Af og til Stil.

Fbkl. Af Sicks Læsebog for Begyndere er læst 30 Sider. Af Garrigues' Sproglære er læst Pronominerne, Hjælpeverberne og de regelmæssige Verber.

Tydsck.

IV Kl. Kapers og Simonsens Læsebog for de højere Klasser S. 210—218, 226—229, 242—258,

- 272—291; af sammes poetiske Del S. 10—74 med Forbigaaelser. Simonsens Syntax. Maanedlig opgivet en 100 Sider Udenomslæsning (hver af Disciplene 4 Tragedier af Schiller).
- III Kl. Jürs & Rungs Læsebog for Mellemlasserne S. 17—35, 40—47, 159—195. Nogle Stykker af sammes Deutsche Dichter. Hver Elev har maanedlig læst 20 Sider kursorisk efter frit Valg. Simonsens Formlære.
- II. Kl. Kapers Læsebog for Mellemlasserne S. 79—121, 153—161; Jürs og Rungs Materialier St. 88—105. Af Simonsens Formlære Artiklen, Adjektiver, Verber og Præpositioner.
- I de 3 ugentlige Timer med Realdisciplene læst: Simonsens Læsebog for de lavere Klasser og Mellemlasserne S. 44—187, 215—31. 80 Stile efter Ankjærs elementære Stiløvelser. Sammes Formlære.
- I Kl. Kapers Læsebog for Mellemlasserne S. 15—60. Jürs & Rungs Materialier benyttede mundtlig og skriftlig. Ankjærs Formlære.
- Fbkl. Listovs Elementarbobog S. 66—98. Kapers Læsebog for Mellemlasserne S. 1—15. Jürs & Rungs Materialier benyttede, navnlig til Stile, hvoraf der i Almindelighed er skrevet 2—3 om Maaneden. Det vigtigste af Ankjærs Formlære.

Engelsk.

- VI Kl. Der opgives: Listovs Udvalg af eng. Forfattere I. 1—56, 81—97; II. 24—65, 79—90.

Tales of a Grandfather, 50 Sider. Rosings Grammatik.

V Kl. Listov, The English Reader S. 1—62; 50 af de danske Stykker. Rosings Grammatik.

Hebraisk.

VI Kl. Genesis Kap. 4—13. Whittes Grammatik og Analyse ere benyttede.

V Kl. Genesis Kap. 1—4 ere oplæste, oversatte og tildels analyserede. Af Whittes Grammatik: Formlæren indtil Gutturalverberne.

Religion.

III Kl. Balslevs Katekismus. Assens' mindre Lærebog i den bibelske Historie. Nogle Psalmer.

II Kl. Assens' mindre Lærebog i den bibelske Historie S. 125—75 (Bogen ud). Af Balslevs Katekismus: Tredie Trosartikel, Fadervor, Daabens Sakrament. Nogle Psalmer.

I Kl. Balslevs Katekismus: Den første og anden Trosartikel. Assens' mindre Lærebog i den bibelske Historie S. 59—125. Nogle Psalmer.

Fbkl. Balslevs Katekismus: § 1—54. Assens' mindre Bibelhistorie S. 1—59. Nogle Psalmer.

Historie.

VI Kl. Dimittenderne opgave: Verdenshistorien og Nordens Historie efter Thriges og Blochs Lærebøger, Middelalderen efter den forkortede Udgave.

V Kl. Thriges mindre Lærebog i den gamle Historie. Blochs Middelalderens Historie S. 1—72.

- IV Kl. Efter Blochs Lærebog i Historie til Brug for Realskoler: Den nyere Historie S. 117—229.
- III Kl. Efter Blochs Lærebog: Den nyere Historie S. 1—117.
- II Kl. Blochs Middelalderens Historie S. 95—222.
- I Kl. Blochs Oldtidens Historie S. 1—94.
- Fbkl. Kofods fragmentariske Historie fra Folkevandringerne indtil den franske Revolution (med Forbigaaelse af Stykkerne af Danmarks Historie).

Geografi.

- IV Kl. Erslevs Lærebog i den almindelige Geografi (Nr. 2).
- III Kl. Samme Lærebog: Havets og Landets Fordele, Afrika, Amerika og Australien.
- II Kl. Samme Lærebog: Holland, Belgien, Frankrig, de britiske Øer, Sydevropa og Asien.
- I Kl. Samme Lærebog forfra indtil Holland.
- Fbkl. Erslevs mindre Lærebog i den almindelige Geografi. Nr. 4.

Mathematik og Regning.

- VI Kl. Den math.-naturv. Afd. Dimittenderne opgave: Steens „Ren Mathematik“ (2den Udgave) forfra til § 127, fra § 135 til § 146; 2den Del med Undtagelse af § 44—46. Logarithmer med deres Anvendelser. Efter Diktat enkelte Ting om Ligninger, Determinanter, Regning med afkortede Decimalbrøker.

Mundts Geometri og Stereometri. Julius Petersens Trigonometri og analytiske Geometri med Undtagelse af § 9.

V Kl. Steens „Ren Mathematik“ som VI Kl. Julius Petersens Trigonometri og analytiske Geometri til Parablen. Sammes geom. Konstruktionsopgaver gennemgaaede indtil Figurers Omformning. 4 Hjemmeopgaver om Ugen.

IV Kl. Steens Elementær Algebra: Potens i udvidet Betydning, Rentesregning, exponentielle Ligninger, dobbelt irrationale Størrelser, Differens- og Kvotientrækker, Tals Delelighed. Logarithmer efter Diktat. Det meste af det tidligere læste er repeteret. Petersens Geometri fra Arealer indtil Enden. Hele Bogen er repeteret. Skriftlige Øvelser paa Klassen.

Til mundtlig Examen opgives: Steens Algebra fra Rod indtil Enden og Petersens Geometri.

III Kl. Efter Smiths Arithmetik Roduddragning, Decimalbrøk og Ligninger, med Forbigaaelse af brudne Exponenter og Regning med imaginære Størrelser. Julius Petersens Geometri S. 30—38, 43—54, 58—61. Jevnlig skriftlige Øvelser paa Klassen og hjemme.

II Kl. Efter Smiths Arithmetik Proportioner, Potensopløftning, Roduddragning og Decimalbrøk. Julius Petersens Plangeometri forfra til § 80 med Forbigaaelse af de §§, der handle om regulære Polygoner. Mange skriftlige Øvelser i Arithmetik og Regning.

- I Kl. Steen, Elementær Arithmetik. Øvelser i Regning med Bogstaver og Tal baade hjemme og paa Klassen.
- Fbkl. Bokkenheusers Regnebog for Mellemlasserne er benyttet til Indøvelse af Brøkregning og Reguladetri i hele og brudne Tal. Af og til Hovedregning.

Naturlære og geometrisk Tegning.

- VI Kl. Den sproglige Afdeling: Dimittenderne opgive: Holtens Naturlære, undtagen Lyslæren, og Jørgensens Astronomi med flere Forbigaaelser og Tilføjelser.

Den math.-naturv. Afd.: Den mekaniske Physik efter Ørsted, Optiken og den kemiske Physik samt Meteorologien efter Müllers „Grundriss der Physik“. Af Lysets Interferens er der dog kun medtaget ganske lidt. Jørgensens Astronomi.

Geometrisk Tegning: Planer, givne ved deres Spor. Skjæring mellem Legemer og vilkaarlige Planer.

- V Kl. Den sproglige Afdeling: Efter Holtens Naturlære Ligevægt, Magnetisme og Gnidningselektricitet. Jørgensens Astronomi indtil de Keplerske Love.

Den math.-naturv. Afd.: Ørsteds mekaniske Physik. Optiken efter Müllers „Grundriss der Physik“, som VI Kl.

I geometrisk Tegning Projektionerne af de simpleste Legemer samt deres Skjæring med

Planer, vinkelrette paa en af Projektionsplanerne.

IV Kl. Efter Schmidts Naturlære forfra til § 53, § 62—92, § 146—152 og § 158 ud. Dog er der forbigaaet de vanskeligste Ting.

I geometrisk Tegning kongruente, symmetriske, lignedannede Figurer, Figurers Forvandling. Maalestokke.

III Kl. Jespersens Kemi. Efter Schmidts Naturlære Magnetisme og Gnidningselektricitet og forfra til § 21.

I geometrisk Tegning er der indøvet de simpleste geom. Konstruktioner, regulære Polygoner, Ovaler og Spiraler.

Naturhistorie.

IV Kl. Lützens Lærebog i Zoologien Nr. 2. — VauPELLS Botanik.

III Kl. Sammes Lærebøger: fra Ormene Bogen ud; de enkimbladede, nøgenfrøede og blomsterløse Planter, desuden Læren om Plantens S sammensætning og Liv.

II Kl. Samme Lærebøger: fra Leddyrene indtil Ormene (Side 162—210); de tokimbladede Planter.

I Kl. Samme Lærebøger: Fra Hønsefuglene indtil Benfiskene; den botaniske Formlære.

Fbkl. Lützens Lærebog: Side 1—96 (indtil Jord- og Vandfuglene), med Forbigaaelse af de physiologiske Forhold.

Stipendierne.

For Skoleaaret 1876—77 have

a. Stiftelsens Gratistpladser (fuldstændig Fri-tagelse for Kontingent) været tildelte Disciplene A. Gad, V. Albeck, Ad. Hansen, C. Hansen, O. Johansen, Chr. Riis, J. Grønbech, G. Tryde, C. Bülow, A. Jørgensen, A. Askov, Chr. Bæ-rentsen, Hans Pedersen, Chr. Blom og Georg Frisch.

b. de Resenske Gratistpladser J. Jespersen og T. Schack.

c. den Rønnenkampske Gratistplads (for en Slesviger) V. Joost.

d. Stiftelsens halve Gratistpladser (det aar-lige Kontingent 240 Kr.) J. Hansen, E. Johnsen, Vilh. Øhlenschlæger, H. Lind, H. Jansen, C. Christensen, C. Gyldenfeldt, P. Callesen, O. Lange, Th. Gad og Vald. Hansen, samt fra Nyt-aar Chr. Jensen, Fr. Knudsen og Vald. Boberg.

Ansøgninger om Gratistpladser for Disciple her i Skolen maa indgives til Stiftelsens Forstander inden hvert Aars 1ste August.

De to **Universitetsstipendier** paa 300 Kr. i 3 halvaarlige Portioner have iaar været tillagte Studen-terne Chr. Andersen og G. Bruun.

De to **Meyerske Examens-Præmier**, hver paa 60 Kr., tilkjendtes for Aaret 1876 Disciplene Gabriel Tryde og Chr. Bærentsen.

Det grevelig **Moltkeske Skolestipendium** for

kgl. Embedsmænds Sønner, 4 Portioner paa 50 Kr. halvaarlig, uddeltes i Decembertermin 1876, ligesom i indeværende Junitermin, til Aage Gad, Julius Jespersen, Tage Schack og Peter Nansen.

Det grevelig Moltkeske Universitetsstipendium for kgl. Embedsmænds Sønner (200 Kr. halvaarlig, delt i to eller tre Portioner) blev for Decembertermin oppebaaret af Student C. Friderichsen med 100 Kr. og Studenterne C. Leuning og M. Petersen-Friis hver med 50 Kr.

Rejsestipendiets Fond. Restbeløbet, 48 Kroner 72 Øre med paaløbende Renter, indestaaer i Ringsted Sparekasse.

Overlærer Albert Leths Legat har for Aaret 1877 været tillagt Student G. Bruun.

Peter Eleon Rosenørns Legat (se Programmet for 1873) har for 1876 været tildelt Discipel O. Johansen.

De videnskabelige Samlinger.

Førend de Forøgelser, som Skolens **naturhistoriske Samling** har modtaget i Aarets Løb og hvis Omtale tidligere er bebudet, blive nævnede, er det Skolen en kjær Pligt at aflægge sin Tak til d'Hrr. Etatsraad Steenstrup, Professor Reinhardt og Dr. Lütken for den Iver og Redebonhed, hvormed

de have bistaet den og uden hvis Hjælp, navnlig Hr. Professor Reinhardts, den neppe vilde have været istand til at komme i Besiddelse af saa værdifulde og tildels sjældne Gjenstande som følgende:

Udstoppede Dyr:

Pteropus edulis, flyvende Hund.
Didelphis qvica, Pungrotte.
Petaurus sciureus, Flyvepungdyr.
Herpestes minatrix, Ichneumon.
Mephitis chilensis, Stankdyr.
Felis leopardus, melas, Leopard.
Dipus decumanus, Springmus.
Cercolabes insidiosus, Træpindsvin.
Phasianus pictus, Guldfasan.
Grus cinerea, Trane.
Parra jaçana, Sporevinge.
Sula bassana, Tossefugl.
Diomedea exulans, Albatros.
Uria grylle, Teist.

Kranier:

Felis leopardus, melas.
Pteropus edulis.
Beluga leucas (Hvidfisk).

I Spiritus:

Trionyx ferox.
Agama colonorum.
Draco volans.
Amphisbæna fuliginosa.
Naja tripudians.
Crotalus horridus.
Menopoma alleghanensis.

Siphonops annulata (Cæcilie).

Bufo viridis.

— *calamita*.

Ved Hr. Dr. Lützens forekommende Mellemløst har Stiftelsen seet sig istand til at købe en smuk Samling af vestindiske Koraller.

Følgende Fugle ere skudte af Stiftelsens Skovrider og indsendte til Hr. Konservator Conradsen, for at udstoppes:

Mergus merganser (Hun).

Larus argentatus (Hun).

Pyrrhula vulgaris (Han og Hun).

Fringilla spinus (Han og Hun).

— *montifringilla* (Han og Hun).

— *coelebs* (Han).

— *carduelis* (Han).

Emberiza citrinella (Han).

Sitta europæa (Han og Hun).

Certhia familiaris.

Parus palustris (Han og Hun).

— *caudatus* (Han og Hun).

— *major* (Han).

Regulus cristatus (Han).

Anas glacialis (Han).

Alca torda.

Coryus cornix.

Fulica atra.

Saxicola œnanthe.

Corvus corone.

Yunx torquilla.

Sterna hirundo.

Fringilla linaria (Han).

— *chloris* (Hun).

Sylvia trochilus.

Muscicapa luctuosa.

Lanius minor.

— *excubitor*.

Sylvia philomela.

Scolopax rusticola (2 Exempl.)

Sturnus vulgaris.

Anas boscas.

Columba palumbus.

Turdus merula.

Corvus monedula.

De fleste af disse Fugle ere allerede udstoppet og indlemmede i den naturhistoriske Samling.

Ved Gaver har Samlingen erholdt følgende Tilvæxt

Halen af en Klapperslange.

Kranie af en Brølabæ med Strubeapparat.

— — en mindre Abeart.

Hammen af en brasiliansk Slange,

en italiensk Skorpion,

en Søhest, Alt skjænket af Hr. Stud. med

Langgaard; desuden

en Hvepsere, givet af Discipel Bülow,

et Søøre, givet af Discipel Tutein,

et Medusahoved (*Astrophyton*), givet af fhv.

Discipel Vogelius,

en mindre Æggesamling, givet af fhv. Discip

Vald. Jensen.

Den **physiske og optiske Samling** er blevet overflyttet til den nye Museumsbygning og har unde

gaaet en omfattende Reparation, der for største De-
len er tilendebragt. Den physiske Samling er der-
hos ordnet og systematisk opstillet i sit Lokale,
medens Ordningen af den optiske Samling først vil
finde Sted i Løbet af Sommerferien. Samtidig er der
vedtaget en større Udvidelse af begge Samlinger. Af
nye Instrumenter ere hidtil modtagne:

Et Spektroskop med Tilbehør.

En Cogniard Latours Sirene.

Et retvinklet Glasprisme paa Stativ.

Et ligesidet Glasprisme paa Stativ;

Et Apparat til Kræfternes Parallelogram.

En Model af en Decimalvægt.

En Differensvinde.

En Skrue uden Ende.

En lille Svingkran.

Pascals Vaser.

Segners Vandhjul.

En Sugepompe af Glas.

Et Kompas.

En Kommutator.

Augusts Frysethermometer i Etui.

Et lille plant Spejl.

En Sextant i Kasse.

Et Thermometer med Glasskala.

Et Kryofor.

En Andersens Himmelglobus med Messinghori-
zont og Meridian.

Et Tellurium.

6 Pd. Kviksølv.

Tillige er der indrettet et nyt **chemisk Labora-**

torium, hvortil der er anskaffet det fornødne Inventarium, hvoraf fremhæves:

2 Stativer med bevægelige Ringe og Klemmer.

1 Gasometer af Kobber.

1 Blæsebælg.

1 Destillerapparat.

5 Bunsenske Gaslamper.

Nogle Trefødder, Tænger m. m.

En rigelig Mængde af Kolber, Retorter, Porcellænsskaale, Flasker m. m.

1 Platindigel.

Endelig en Del Chemikalier i Glaskrukker, og Flasker til de sædvanligste Reagentier.

Bibliotheket er siden Juni Maaned f. A. forøget med følgende Bøger og literære Hjælpemidler; de med † mærkede ere tilsendte Skolen fra Ministeriet; * betegner Gaver, der skyldes Privates Velvillie.

Aarbøger for nordisk Oldkyndighed og Historie. Forts. 1876—77.

† Aarsberetninger fra det kgl. Geheimearchiv. Forts. 1876—77.

† Aarsberetninger og Meddelelser fra det store kgl. Bibliothek. Forts. 1876—77.

Abrahams, N., Meddelelser af mit Liv. Udg. af A. Abrahams. 3—6 H. 1876.

Arentzen, K., Baggesen og Oehlenschläger. 6 Bd. 1876.

Augier, E., Théâtre complet. I. 1877. Contin. Paris.

Aus dem Walde. Mittheilungen in zwanglosen Heften vom Forstdirector H. Burckhardt. II.—VI. H. Hannover. 1869—75.

Barfoed, C., Lærebog i den analytiske Chemi. 1863.

Blom, H., Russisk Sproglære til praktisk Behov. Krist. 1876.

Botten-Hansen, P., og S. Petersen, Norsk Bogfortegnelse. 1848—65.

Brandes, G., Danske Digtere. 1877.

—, Søren Kierkegaard. 1877.

Brehm, A., Krybdyrenes og Paddernes, Fiskenes samt de lavere Dyrs Liv. Paa Dansk udg. af P. Mariager og A. Feddersen. 1. Lev. 1876. Forts.

Bruun, C., Samfundet til den danske Literaturs Fremme, 1827—1877. 1877.

- Brøchner, H., Philosophiens Historie i Grundrids. 2. Del.
Den nyere Philosophies Historie. 1872.
- Cantù, C., Verdenshistorie. Forts. 1876—77.
- Ciceronis, M. T., pro Aulo Licinio Archia poeta Oratio
ad judices. Til Skolebrug udg. af V. Voss. Christ. 1876.
- Conversationslexikon, Nordisk. 2. Udg. Forts. 1876—77.
- Curtius, E., Alterthum und Gegenwart. Berlin. 1875.
- Danske Samlinger for Historie, Topografi osv. Forts. 1876—77.
- Dansk Kirketidende. Forts. 1876—77.
- Det danske geografiske Selskabs Skrifter. Red. af E. Erslev. I. H. 1877. Forts. 4to.
- Det nittende Aarhundrede. Udg. af G. og E. Brandes. Forts. 1876—77.
- Deutsche Rundschau. Forts. 1876—77.
- Diez, F., Grammatik der romanischen Sprachen. 1—3. Bonn. 1871—76.
- Elze, K., Lord Byron. Paa Dansk ved H. Kroman. 1876.
- Fabricius, O., Horsens Kjøbstads Beskrivelse og Historie. I. H. 1876. Forts. Odense.
- Folkevennen. Forts. Krist. 1876—77.
- Fra alle Lande. Forts. 1876—77.
- Fra Videnskabens Verden. 16. Nieuwenhuis, Om Muligheden og Nødvendigheden af Kjøbenhavns Forsvar. 1876.—17. Kjerulf, Istiden. 1876.
- Fædrelandet. Red. af C. Ploug. Forts. 1876—77. fol.
- Frangier, H., Histoire abrégée et élémentaire de la Littérature Française. Lpz. 1853.
- Frimm, J. und W., Deutsches Wörterbuch. Forts. 1876—77.
- Grundtvig, J., Frederik den Andens Statshusholdning. 1876.
- Grundtvig, S., Danmarks gamle Folkeviser. 4 D. 4 H. 1876. 4to.
- Guillemin, A., Le Ciel. Livraisons 1—10. 1876. Contin. Paris.
- Gammerich, F., Nordens ældste Digt, oplyst og oversat. 1876.
- Gindholm. Forts. Næstved. 1876—77.
- Historisk Archiv. Forts. 1876—77
- Indberetning om den af Prof. Johnstrup foretagne Undersøgelsesrejse paa Island 1876. 1877.
- Indbydelsesskrifter til Examina i danske Skoler. 1876.
- Indbydelsesskrifter til Examina i norske og svenske Skoler. 1875—76.
- Lehrbücher für klassische Philologie. Forts. 1876—77.
- Lehrbücher, Neue, für Philologie und Pädagogik. Forts. 1876—77.
- Lohnson, S., The Lives of the English Poets. London. 1825.
- Morgensen, A., Den nordiske Kirkes Grundlæggelse og første Udvikling. 3 H. 1877.
- Nierkegaard, S., Efterladte Papirer. 1847. III. ved H. Barfod. 1877.
- Njærboelling, N., Skandinaviens Fugle. Ved J. Collin. Forts. 1876—77.
- Krarrup, F., Om det engelske Arkivvæsen i Nutiden. (Lykønsknings-Skrift til C. F. Wegener.) 1877.

- † Krenchel, *Amblyophia centralis*. 1876.
 Kristelig Kalender for 1877. 1876.
 Kristensen, E., *Gamle jyske Folkeviser*. 5 H. 1876.
 — , *Jyske Folkesagn, samlede af Folkemunde*.
 1876.
 Lanneau, E., *Scènes et Portraits choisis dans les mémoires
 authentiques du duc de Saint-Simon*. 1—2. Paris. 1876.
 Larousse, P., *Grand Dictionnaire universel du XIX Siècle*.
 1—15. Paris. 1866—76. 4to.
 Lorenz, L., *Læren om Lyset*. 1876.
 Munch, A., *Billeder fra Nord og Syd*. Christ. 1856.
 — , *Sorg og Trøst*. Christ. 1856.
 — , *Eftersommer*. 1867.
 Nielsen, F., *Romer-Kirken i det nittende Hundredaar*. 1876.
 — O., *Kjøbenhavn i Middelalderen*. 1877.
 — , *Kjøbenhavns Diplomatarium*. Forts. 1876—77.
 Nissen, M., *Norsk Bogfortegnelse 1814—1847*. Krist. 1848
Nordiske Heltesagaer. Paa Dansk ved F. W. Horn. 1876.
Opfindelsernes Bog. 1 H. 1876. Forts.
*Opuscula philologica ad Joannem Nicolaum Madvigium a
 discipulis missa*. Lykønskningsskrift i Anledning af J.
 N. Madvigs 50aarige Jubilæum fra hans Disciple. 1876
 Overbeck, J., *Pompeji*. Dritte abermals durchgearb. und
 verm. Aufl. Lpz. 1875.
 * *Oversigt over det kgl. Videnskabernes Selskabs Forhand-
 linger*. 1876.
 Paludan-Müller, F., *Luftskipperen og Atheisten*. 1853.
 Petermann, A., *Geogr. Mittheilungen*. Forts. 1876—77
Ergänzungsh. Forts. 1876—77. — *Inhaltsverzeichnis
 1865—74*. Gotha. 1877.
 Ranch, Hier. J., *Danske Skuespil og Fugleviser, udg. af S.
 Smith*. 1877.
 Raumer, F., *Geschichte der Hohenstaufen und ihrer Zeit*.
 3 Aufl. 1—6. Lpz. 1857—58.
 Reclus, E., *Nouvelle Géographie Universelle*. Contin. Paris
 1876—77.
Revue des deux mondes. Contin. Paris. 1876—77.
 Rosenørn, E., *Greve Gert og Niels Ebbesen*. Forts. 1876—77
 Røvsing, K., *Fra et Besøg i amerikanske Skoler*. 1876.
 Rørdam, H., *Kjøbenhavns Universitets Historie*. Forts.
 1876—77.
 Sainte-Beuve, C., *Causeries du Lundi*. 1—2. Paris. 185
 — , *Portraits de Femmes*. Paris. 1852.
 Samling af Love og Anordninger osv. Forts. 1876—77.
 Samlinger, *Ny kirkehistoriske*. Forts. 1876—77.
 — , *til jydsk Historie og Topogr.* Forts. Aalborg,
 1876—77.
 Sand, G., *Histoire de ma vie*. 1—10. Paris. 1876.
 Sars, J., *Udsigt over den norske Historie*. 2. Christ. 187
 Scharling, H., *En Pilgrimsfærd i det hellige Land*. 1876
 Schubert, G., *Die Geschichte der Seele*. 4 Aufl. 1—
 Stuttgart und Tübingen. 1850.
 Schøyen, W., *De i Husene skadeligste Insekter og Midd-
 (Tillægsh. til Folkev.)*. Krist. 1876.

- Sibbern, F. C., Meddelelser af Indholdet af et Skrift fra Aaret 2135. 3 H. 1872.
- † Smith, C., De verbis imperfectivis et perfectivis in lingua Slavonica. (Univ. Indbyd.). 1875. 4to.
- Steenbuch, C., Kortfattet Vejledning til Brug ved Fremstillingen af de vigtigste chemiske Præparater. 1876.
- Steenstrup, Joh., Indledning i Normannertiden. 1876.
- Stein, H., Hvad vil den indre Mission? 1876.
- Taine, H., Den engelske Literaturs Historie, overs. af Vodskov. Forts. 1876—77.
- Theodoret, Biskop, og Samtidige, Kirkens Historie i det fjerde Aarhundrede. Oversættelse af C. Muus. 1 Bog. 1876.
- Thierry, Am., Histoire d'Attila et de ses successeurs. 5 éd. 1—2. Paris. 1874.
- Thierry, Aug., Histoire de la Conquête d'Angleterre par les Normands. Paris. 1870.
- Tidsskrift, Botanisk. Forts. 1876—77.
- , for Matematik. Forts. 1876—77.
- , for Physik og Chemi. Forts. 1876—77.
- , for populære Fremstillinger af Naturvidenskaben. Forts. 1876—77.
- , Historisk. Forts. 1876—77.
- , Historisk. Udg. af den norske hist. Forening. Forts. Christ. 1876—77.
- , Nordisk, for Filologi. N. R. Forts. 1876—77.
- , Nyt, for udenl. theol. Lit. Forts. 1876—77.
- , Pedagogisk. Stockholm. 1876—77.
- , Svensk, for Literatur, Politik och Ekonomi. Stockholm. 1876—77.
- , Theologisk. Udg. af C. Kalkar. Forts. 1876—77.
- , Theologisk, for den evang.-luth. Kirke i Norge. Forts. 1876—77.
- Tode, J. C., Samlede danske poetiske Skrifter. 1—2. 1793—97.
- , Samlede danske prosaiske Skrifter. 1—4. 1793—98.
- Trier, H., Kulturhistoriske Personligheder. IV. Leonardo da Vinci. 1876.
- Tscherning, A., Efterladte Papirer. 1 B. 1876. Forts.
- Tychonis Brahis Epistolae. Ed. F. Fries. 1. 1876. Forts. 4to.
- † Ussing, J., Om Grækernes og Romernes Huse med særligt Hensyn til Benævnelsen for de enkelte Rum. (Univ. Indbyd.). 1876. 4to.
- Vilsoët, C., Nouveau Dictionnaire de Marine. Français-Danois et Danois-Français. Copenhague. 1830.
- Wulff, D., Stat. Bidrag til Vendelbo Stifts Hist. Forts. Aalborg. 1876—77. (Jydsk hist-top. Selskab).

Disciplenes Morskabsbibliothek, som bestyres af Adjunkt Hoff, har i Skoleaaret 1876—77 havt en Tilvæxt af omtrent 70 Bind.

Skolens Examina

agtes iaar afholdte i følgende Orden.

Skriftlig Afgangsprøve.

Fredag d. 15de Juni 8—12 Dansk Udarbejdelse (bekj. Stof); 4—8 Fransk Stil — Arithmetisk Udarbejdelse. Lørdag d. 16de Juni 8—12 Oversættelse fra Latin til Dansk -- Beregningsopgave; 4—8 Dansk Udarbejdelse (fri Opgave). Mandag d. 18de Juni 8—12 Projektionstegning; 4—8 Geometrisk Udarbejdelse.

Fjerde Klasse, der faaer sine Opgaver sendte fra Ministeriet: Fredag d. 15de Juni 8—12 Udarbejdelse i Modersmaalet; 4—8 Latinsk Stil. Lørdag d. 16de Juni 8—12 Arithmetisk Udarbejdelse; 4—8 Geometrisk Udarbejdelse.

Mundtlig Afgangsprøve.

Mandag den 18de Juni.

Kl.

8 Dim. (S.) Naturlære Mss.

Tirsdag den 19de Juni.

8 Dim. (M.) Matematik P.   3 IV Matematik P.

Onsdag den 20de Juni.

8 Dim. Fransk Sk.   4 Dim. (M.) Naturlære P.

Fredag den 22de Juni.

Dim. (S.) Græsk Kl.   4 IV Latin Hs.

Lørdag den 23de Juni.

Dim. Historie Hs.

Fredag den 29de Juni.

Dim. (S.) Latin Fr.

Lørdag den 30te Juni.

Dim. Oldnordisk Hff.   3 **Dim.** Engelsk Hff.

Mandag d. 2den Juli Kl. 8 **Prøve** for de Aspiranter, der ere indmeldte til anden, tredie og fjerde Klasse.

Den **skriftlige Aarsprøve** falder mellem 3die og 4te Juli, undtagen for femte Klasse, hvis Prøve tildels falder sammen med Dimittendernes.

Torsdag den 5te Juli.

Kl.

4 IV Græsk Hs.

II Historie Ms.

I Arithmetik Sk.

Fbkl. Naturhist. Ng.

Fredag den 6te Juli.

kl.		
8	V Latin Fr. og Kl. IV, III Naturlære Pt. Fbkl. Tydsk Sn.	4 V Islandsk Hff. III Græsk Hs. II Geometri Ms. I Geografi Ng.

Lørdag den 7de Juli.

8	V Matematik Pt. V Græsk Kl. III Naturhistorie Ng. II Fransk Mm.	4 IV Fransk Sk. III Latin Kl. I Latin Fr.
---	--	---

Mandag den 9de Juli.

8	V Naturlære Ms. og Pt. IV Geografi Ng. II Tydsk Hff. I Fransk Sk.	4 III Tydsk Sn. II Arithmetik Ms. Fbkl. Geografi Fr.
---	--	--

Tirsdag den 10de Juli.

8	V Fransk Sk. IV Naturhistorie Ng. III Historie Ms. I Tydsk Sn.	4 V Engelsk Hff. III Geometri Ms. II Naturhistorie Ng. Fbkl. Fransk Sk.
---	---	--

Onsdag den 11te Juli.

8	III Fransk Mm. I Naturhistorie Ng. Fbkl. Dansk Sn.	4 IV Tydsk Hff. III Geografi Ng. I Dansk L.
---	--	---

Torsdag den 12te Juli.

8 IV Historie Ms.
 II Geografi Ng.
 I Historie Hff.

4 V Historie Hs.
 III Arithmetik Ms.
 II Latin Sn.
 Fbkl. Historie Hff.

Fredag den 13de Juli bekendtgjøres Udfaldet af Censuren for samtlige Klasser, hvorefter Sommerferien tager sin Begyndelse Kl. 5.

Lørdag den 14de Juli Kl. 8 bliver **Prøve** af de Disciple, der ere indmeldte til første Klasse og Forberedelsesklassen.

Onsdag den 15de August Kl. 12 Middag maa de nyoptagne Disciple være paa Herlufsholm. De ældre Disciple give Møde i Løbet af Eftermiddagen. Torsdag den 16de til sædvanlig Tid begynder Undervisningen i det nye Skoleaar.

Til at overvære de mundtlige Prøver indbydes Disciplenes Forældre og Værger, saavel som enhver, der har Interesse for Skolen og dens Gjerning.

Joh. Forchhammer.

